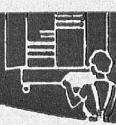

ŽENSKI • SVET
LIX D E C E M B E R 1931

**Perilo, ki leži v omari,
kakor novo...**

Vaše gospodinjje srce utrip-
lje veselo ... bela, kakor
sneg in dišeče po gozdu leži
perilo v omari ... kakor novo
je postalo v mehki, obilni peni
terpentinovega mila **Gazela**.
Fino terpentinovo olje, ki
je pridejano temu milu, je
pranje otajšalo in pospešilo.

TERPENTINOVO MILO

GAZELA

pere zares čisto

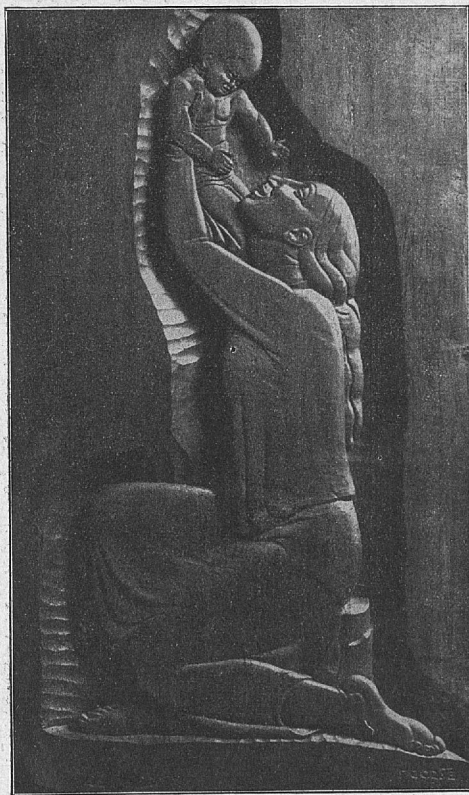

CV. 33

Ženski svet

LET. IX-1931.

Detetu.

Fr. Gorše: Materinstvo.

Anica Černejeva.

*Dete,
ne veš, kako
spremlja moje srce
tvoj korak
vse od belega jutra v
mrak ...*

*Dete,
ne veš, od kdaj
moja molitev drhti
kot lučka skozi noči.*

*Dete,
ne veš, odkod
hodi na tvojo pot,
ki v bele dalje hiti ...*

*Dete,
ne veš, zakaj
mi je svet preširok,
mi je tvoj cilj previsok.*

*Dete,
jaz vem.
Glej, mati sem
in mati ve mnogo,
mnogo več.
Njeni ljubezni
je dano tako,
da legajo slutnje in
sence na njo
s tvojih poti ...
Njena duša
premeri
daljo daljin,
zanjo ni zadnjih, skritih
globin,
zanjo, o dete, še groba
ni.*

Tebi, dete ...

Uredništvo.

Tebi, dete, so posvečeni ti listi.

Tebi, ki se nam s tajinstveno silo razodevaš v krvi in duši od našega najnežnejšega detinstva do trenutka, ko se prelujemo v večnost.

Same smo še pile življenje iz prsi svoje matere, pa je že zaplalo tvoje bistvo v naših čustvih: zmisel za punčko igračko je bil prvi izraz naše materinske prirode. Živelo si v nas kot najizrazitejša stran mladega življenjskega udejstvovanja do dobe, ko se je vse naše prizadevanje usmerilo v pridobivanje umstvene izobrazbe. Takrat si se nam ti, dete, iz duše prelilo v telo: vsa naša fiziološka doživetja so bila le vidno razodevanje in zorenje materinske prirode. Pod vplivom teh doživetij so se vzbujale vse one tajne bolesi in nemirne sanje naših pubertetnih in deklških let, ki so končno rodile neodoljivo hrepenenje po idealu junaka, ki bi poklical v življenje tebe, ki si čakalo obujenja v sponah naše stvariteljske odvisnosti.

In ko je telo — v utripu nove, nepoznane žile — zaznalo tvoje življenje, te je z vsem svojim bistvom objelo v zavesti, da je šele s tistim trenutkom zadobilo pravi življenjski zmisel: svojo veliko življenjsko nujnost in odgovornost.

Zmisel zate, dete, posveča naš odnos do moža, je temelj domačemu ognjišču in osnova našemu življenjskemu spoznavanju.

Ti, dete, si čaša, iz katere pijemo me žene največjo radost in najskrivnostnejša doživetja, pa tudi najtrpkejšo požirke usode.

Ti si krmilo, ki usmerjaš struge našega življenjskega udejstvovanja, našega trpljenja in zadoščenja.

Iz podzavestne odgovornosti zate iščejo naše deklške duše junaka s telesno in duhovno močjo; iz te odgovornosti in ljubezni se rode naša razočaranja, ko se ideal očeta pogreza v alkoholu, razvratnosti, brezbržnosti ...

Zmisel zate, dete, daje križani kmetski ženi moč, da prenaša bremena do poslednjega trenutka tolikokrat se dopolnjujočega telesnega materinstva. Iz zmisa zate črpa sestradana delavska trpinka nadčloveško silo, da vzdržuje življenja v gladi in mrazu. V ljubezni zate vztraja nerazumljena meščanka v svoji malenkostni duhomorni okolici. Iz strahu zate, nezaheljeno dete, si prevarana žena jemlje življenje ali pa se ponižana in zlomljena preriva skozi predsodke in bedo.

Iz dejstva, da moramo biti tebi duhovne in često tudi krušne matere, se nam je vzbudilo spoznanje našega suženjskega položaja v človeški družbi in se nam rodila zavest človeškega dostojanstva. Po svoji materinski prirodi čutimo dolžnost in usmiljenje do vseh otrok: telesno materinstvo nas je dvignilo do pojmovanja duhovnega materinstva, ki je gibna sila vsemu našemu javnemu delu. Iz tega dvojnega materinskega poslan-

stva izvira strémljenje žene po gospodarski osamosvojitvi, po udejstvanju v socialnih ustanovah, po pridobivanju državljanskih pravic: v pojmovanju materinskega zmisla je osnova feminizma.

Naša materinska duša trpi,

ko ne moreš, dete, v zgrešenem družabnem redu dobiti svojega koščka kruha,

ko ne smeš ponoviti svoje lastne materinske besede,

ko se nedolžno smehljaš, medtem ko tekmujejo najvišje umske sile moža v iznajdljivosti moralnega orožja zate . . .

Naša materinska duša plače.

Iz teh solz se dviga močna volja in zahteva po svetovnem miru, po vseobči pravičnosti in dobroti, po dobi, ko bodo narodi spoznali storjene krivice ter jih popravljali „z možgani, a ne z orožjem“.

Zato, da se boš ti, otrok v toplem naročju, in ti, sirotek pod mrzlim kapom, v življenju lahko smehljal, da ne boš umiral od gladu in gineval v sužnosti; da se ne bo tvoj nedolžni obrazek nekoč pačil v zverinski grimasi na krvavem bojišču, zato, dete, je tvoja mati pobornica ženskih pravic, socialne in politične pravičnosti ter svetovnega miru.

Iz ljubezni do tebe, dete, iz stremljenja po tvoji lepši bodočnosti smo žene feministke in pacifistke.

Njen Božič.

Gustav Strniša.

Učiteljica Ana je zelo nesrečna. V svoji skromni sobici sedi. Z rokami si zakriva drobni, blede obraz. Oči so polne solz.

Na mizi leži pismo njenega prijatelja Andreja. Nikoli si ni domišljala, da jo ljubi. Vedno je pričakovala udarec. Vendar ne na Božič.

Vse je tiho. V stari, črvi vi mizi se oglašá lubadar. Prsketa in vrta v desko. Ana začuti, da tudi v nji nekaj kljuje. Tako tesno ji je pri srcu.

Na Andreja misli.

Mlajši je od nje. Vitek in visok mladenič je, melanholičnih, črnih oči, ki se nikoli ne smejejo. Nekaj sanjavega in čudovitega je v njih.

Daljna sorodnika sta si. Starši so mu zgodaj umrli. Želel je dovršiti študije. Ana se je zavzela zanj. Podpirala ga je in skromno živela.

Vzljubila ga je. Vedela je, da ne sme biti srečna. Kazila jo je angleška bolezen. Njeni udje so bili kratki in debeli. Učiteljica se je komaj razločila med otroki. Na srečo je bil njen oče višji uradnik. Sicer bi ne bila nikoli dosegla poklica, o katerem je vedno sanjala.

Zdaj ji Andrej sporoča, da se bo nocoj zaročil. Nocoj — na sveti večer! Zazdi se ji, da jo v pismu zasmehuje, ko ji ponuja denar, ki ga je žrtvovala zanj. Dobil je bogato nevesto.

Ana se spomni samotnih dni in noči, ko je stradala in zmrzovala, le da ga je zamogla podpirati. On tega pač ne razume. Nikoli ne bo razumel, ker ne pozna žrtvovanja. Morda bo zato srečnejši.

Strese se.

V duhu zazre pred seboj Andrejevo božičevanje v velikem mestu. Njen prijatelj sedi v prostorni dvorani s svojo izvoljenko. Lepa je in očarljiva. Pred njima se košati božično drevo, visoko do stropa. Razkošno je okrašeno. Veje segajo nad mizo, napolnjeno z darovi.

Njenega drevesca in darov zanjo ni nikjer! Življenje jo je opeharilo za njen delež. Kdo ga je dobil namesto nje? Nikoli ni bila srečna!

Brnenje zvonov jo vzdrami iz zamišljenosti. Objokana odide k polnočnici.

Dnevi beže, tedni teko. Rana ozdravi, a obrunki ostanejo. Kadar se jih dotakne roka spomina, vztrepeče srce. Spet trenutno začuti staro rano. Ana se je izpremenila. Njena duša se je težko borila. Dekle je imelo močno voljo. In volja mnogo zmaga.

Včasi se ji je zazdelo, da ji postaja glava prazna, da so ji misli otopele. In tedaj se je prestrašila sama sebe. Iskala je rešitve. Brskala je po svojih notranjosti in mnogo jokala.

Le svoje male učenke je ljubila. V šoli se je raztresla in se večkrat razvedrila.

Spet se bliža Božič.

Ana premišljuje, kako je bilo leto osorej. Tedaj je bila vsa obupana. Zdaj je duša že mirnejša. Le tiha otožnost leži v nji kakor mračna senca. Zdi se ji, da je nikoli ne bo zapustila, da bo sled ostala.

Na vrata potrka šolski upravitelj: „Gospodična! Zakaj silite proč?“

Da, leto je minilo, odkar je Andrej za njo umrl. Vendar še vedno čuti, da ga ni pozabila. Drugam hoče. Nikoli ne mara slišati o njem, ki se je tu rodil. Dvakrat ga je zanesla pot semkaj in govorila sta.

Tudi tega ni pozabila.

Videla je njegovo ženo. Bila je visoka, sloka in starikava.

Učiteljica je spoznala, da je mladenič poročil doto, ne pa svoje žene. Obsojala ga je. Bolelo jo je, da se je varala v njem.

On se pač ni brigal za njeno razočaranje. Smejal se je in brezskrbno živel. Tudi ženo je zanemarjal.

Ana se upravitelju zamišljeno nasmehne.

„Ne! Ne pustimo vas! Deca vas obožuje! — Pridite nocoj k nam na božičnico!“ nadaljuje upravitelj.

„Pridem! Predobri stel!“

„Zdaj pa le semkaj!“

Množica otrok se usuje iz hodnika. Čakali so pod stopnicami. Gospodični žele srečne in vesele božične praznike. Vabijo jo na svoje domove.

Anin pogled splava nad njimi: „Kje je moja mala Milenka?“

Oglasi se njen bratec: „Ko je čula, da nas hočete zapustiti, se je tako prestrašila, da je zbolela.“

Učiteljico nekaj presune. Z dečkom odide obiskat njegovo sestrico.

Ko se vrača, ji je tako lahko pri srcu. Počasi stopa proti šoli.

Zvezde nizko vise. Sever brije. V njeni duši se poraja nekaj toplega. Misli na vse te dobre, prijazne otroke, ki nocoj božičujejo. Srečni so in

veseli. Vendarle je niso pozabili. V svojih nežnih srcih čutijo ljubezen. Ta slabotna Milenka! Ko jo je nocoj zagledala, se je oklenila in kar zajecljala. Morala ji je obljubiti, da ne pojde od tod.

Tedaj učiteljica prvokrat čuti, da je njena bolečina popolnoma premagana, da sta bridkost in spoznanje ustvarila v njenem srcu tajinstveno kapelico, kjer plamti skrivnostna lučka ljubezni do te nebojlene dece. Ana res ne bo nikoli telesna mati! Toda! Ali niso vsi ti otroci tudi njena deca? Ali ni ona njih duhovna mati? V srcih jo nosijo in ljubijo. Uči jih in skuša duševno dvigniti. Koliko zatajevanja je bilo treba, da je dosegla njih ljubezen!

Spomni se novorojenega božjega Deteta. Ali ni bil ta Otrok rojen, da se žrtvuje? In to je najvišja ljubezen, ljubezen žrtvovanja!

Zdaj, po vseh duševnih bojih in mukah, se ji zazdi, da je v ljubezni med moškim in žensko preveč človeškega blaženstva in sreče. Zato večkrat zelo hitro ugasne. Za njo je ta ljubezen že zdavnaj mrtva. A rojena je za drugo ljubav!

Božični zvonovi zazvone.

Učiteljica odide z upraviteljevimi k polnočnici.

Ko stoji na koru in zapoje, se ji zazdi, da njen glas še nikoli ni donel tako milo. Njena duša se sprošča presunjena od božične melodije.

Ana čuti v sobi vedno bolj tajinstveno slast božičnega daru:

požrtvovalno ljubezen.

Naši kraljeviči.

Pisma s pota.

Anka Nikoličeva.

(Odlomek.)

In včeraj smo bili pri Sv. Jovanu Biogorskem. To je manastir, kakor jih je mnogo tu v Južni Srbiji. Drčiš eno uro ali dve po trdi, ponekod drzovito izpeljani cesti, potopiš se v sotesko, riješ v kamnat klanec, ob tebi šumi reka in bije pitoreskne skale. In zopet prebrziš dolino, voziš mimo orehovega gaja, se zastrmiš v samotno varoščico, ki je slikovito nametana v breg menda samo zato, da daje s svojimi južnjaškimi hišicami in bahato sat-kulo (stolp z uro, če ne veste) tvojim očem prijetno pašo. Pa zopet toneš v sotesko, zelenje te zagrne in pod teboj se peni reka.

Topot se imenuje razborita voda Radika, mestece pa, ki smo ga pustili za seboj, je Galičnik.

Nič vam ne pove to ime, in skoro vem, da ga bom zaman iskala v velikem atlantu, ki ga imam doma še izpred vojne in kjer stoji nad kraji, po katerih se zdaj vozim, še „Türkei“.

Saj je vse skupaj kakor bajka, kakor sanje in nič več se ne čudim, če so pri nas doma ljudje še kakor v polsnu in se ne morejo, kar ne morejo se prebuditi, da vidijo z jasnimi očmi v veliko bodočnost, da zgrabijo s krepkimi rokami v sedanjost. —

Pa, da, bili smo včeraj v manastiru biogorskem. V prastari baziliki (XI. stoletje) je najboljši iz orehovine izrezljani ikonostas, in še lepše izrezljano nebo nad notranjim svetiščem cerkve. Kaj bi ne bilo vse najlepše, ko si je izbral sveti Jovan svoj prostorček prav v srcu pokrajine, kjer so se rodovi umetnikov-rezbarjev stoletja izpopolnjevali, da so znali deblo oreha izpremeniti v reliefno čipko iz lesa, v umetnino, ki vredi danes milijone. Poslednji rod, ki hrani tradicije in spretnosti te umetnosti, živi baje v Galičniku.

In vendar vem, da mesteca Galičnik ne bom našla v velikem Andrejevem atlantu — — —

Bigorska cerkvena pa hrani še druge dragocenosti, stare rokopise, freske, slike, knjige, relikvije in poklonitve. V lični skrinjici nas je zavzela zbirka srebrnih zibelk, od droščkane, pol palca dolge, pa do igračke dobrih dvajset centimetrov.

Menih se je smehljaj. Nu, seveda, žene si izprosijo na božji poti od svetnika dete. „Kakšen sv. Jovan pa je to?“ poizveduje popotna tovarišica. „O povsem običajni sveti Jovan,“ odgovori primitivni kaludžer. „povsem navadni sveti Jovan krstitelj,“ „„Zakaj je potem Bigorski?““ „To je po kraju“ —

Kakšna sreča, ti ljubi sveti Janez Bigorski, da imaš svoj sveti hram v takem kraju tam ob albanski granici, kjer žene še prosijo dece. — Da imaš svojo cerkev tam, kjer ti v zabavo za otroka darujejo srebrno zibelko. Gledaš s svojega ikonostasa drobne dragocenosti in se smehljaš. In morda se s teboj smehlja dobra Matka Božja in smehlja se morda ljubi Bog in mali angelček, ki bo moral na pot, da vzame v varstvo novo majceno bitje, ki mu pravijo človek. —

Pa to je daleč, to je tam daleč ob albanski granici, to je tam daleč, kjer je bilo pred dobrim desetletjem še zapisano „Türkei“.

Da tam ni več zapisano „Türkei“, da je tam danes tudi naša prostrana domovina, ali ni to tudi tvoja zasluga, ti dobri sveti Janez Bigorski?

In tvoja zasluga je, ti krepostna mati naše južne zemlje, ki si občutila bol, če svojemu rodu nisi dala pokolenja, ki ti je bila sramota, če tisti svoji zemlji nisi rodila dece.

Tisti svoji revni zemlji, ki niti tvoja ni bila, tisti svoji zemlji, ki si jo stoletja ljubila v pomanjkanju, nesvobodi in v solzah. In vendar si ji rodila deco. In si šla, morda po skrivnostnih potih, da te ni ubil handžar, si šla, in v breg si se popela, da si molila v starodavni cerkvi in prosila za otroka, in da si prižgala dobremu svetniku v zahvalo vsaj skromno svečico iz žoltga voska.

Kajti vsakdo ne premore kar srebrne zibelke. —

Tudi jaz sem prižgala rumeno svečico in jo pobožno zataknila v pesek. V zahvalo za otroke sem prižgala svečico.

In prižgala bi jih rada mnogo, mnogo. Prižgala bi svečice za vse, prižgala bi jih sto in tisoč in milijon, za vse bi jih prižgala, ki blodijo in ne vedo, da je otrok naša največja sreča.

Levstik in otroci.

Marja Boršnikova.

Ni slučajno, da so bili naši največji ljudje tako blizu otrokom. Znano je, kako je Prešeren v času, ko je trpel največje pomanjkanje, delil kranjskim otročajem sladkarije, da so ga nazvali „doktor fig“, in kako je dal za svoje otroke v Ljubljani poslednjo desetico, ki mu je bila preostala. V njegovih pesmih te vrste življenje ni našlo izraza; oblikovno so pretežke in vsebinsko preresne, da bi mogla najti pot do njih tako naivna doživetja, kot jih zahteva otroška pesem. Pozneje je napravil sem pa tje tudi v tem kak kompromis in pričel pesmi, „ki naj bi ugajale kmečkim fantom“, pesmi, ki jih je skušal vsebinsko in oblikovno približati ljudstvu; toda do otroških ni prispel. Preveč ga je že strlo med tem. Njegova edina pesem, ne otroška, marveč otroku, je „Nezakonska mati“; vanjo je vtil vso tisto najvišjo ljubezen, ki požene iz trpljenja in preganjanja.

Župančičeva ljubezen do otrok je vsa drugačna. Živa je in pisana. On ni prišel do nje na koncu svoje križeve poti kot Prešeren, ko so ga zapustili že čisto vsi: žena in prijatelj, narod in Bog, — on je bil zraščan ž njo že takoj od početka, ko je komaj začutil utrip svojega pesniškega življenja. Njemu otrok ni bil poslednji človek, marveč eden izmed mnogih in ker je bil vsega tako

poln in ker je bil v vsem, je mogel biti tudi ves otrok, naiven in preprost, prešeren in brezskrbno razigran.

Tudi Cankar je našel ljubezen do otrok že zelo zgodaj. Prav za prav je bila že od prvega početka v njem, saj tisti bolni, slabotni, od vseh teptani in izstradani otrok, ki strmi z velikimi nepremičnimi očmi v neki svet, ki je tako čist in svetel, da ga drugi, omadeževani od življenja, ne vidijo, to je on sam od nekoč, in ta otrok ga s svojim čudovitim doživetjem matere spremlja vse življenje in mu daje vere v lepoto v časih, ko čuti opljuvano vse drugo, kar je v njem in izven njega.

Levstiku je otrok kot Župančiču izraz preprostega solnčnega življenja, ki je pristno in sočno, kot je narava sama; njemu je otrok kot Cankarju izvor hrepenja po najlepšem; njemu je kot Prešernu poslednji človek, do katerega se je prital preko osamelosti.

* * *

V času, ko se je Levstik v najbesnejšem boju za življenje ves izstradan zatekel na Dunaj, da se s stisnjenimi zobmi in neprizanesljivo odločnostjo vrže na vse, kar si v slovenski kulturi lasti pravico do besede, pa je le gnila in izmaličena umazanost: ko njegova upravičena ogorčenost ni poznala več ozira do pristašev, marveč ji je služila kot merilo le še poštenost, v tem času je prejel iz svojih lastnih vrst za plačilo najtežji udarec — da je podkupljen od vlade. S poslednjim naporom je Levstik planil nad krivico, potem je obstal in umolknil. Bil je skoro čisto sam in preveč je bil strd, da bi se še boril. Tedaj je zašel njegov pogled v svet, ki je neomadeževan počival v njegovih spominih: otroška leta.

„Z nekako milo otožnostjo se često spominjam tistih srečno-mračnih dni, ko nisem vedel, kakšen je mali in kakšen je veliki A med črkami. Poznal sem edinega pusta, Mater božjo sedem žalostij, svetega Marka, pasji dan, svetega Hijeronima, kateremu so ljudje rekli sveti Anjel, sam ne uganem zakaj, in svetega Gola na pratiki. Tudi za svetega Roka sem vedel, ker je bil cerkveni pokrovitelj naše pobožne soseske. Ta učenost je res neizmerno tesna; a sreča tistih dni je bila tolika, da bi zanjo dal rad vse, kar sem se koli pozneje naučil.“ („Iz minulosti“) „Mnogokaj, čemur se zdaj posmehujem, a posmehujem se z rosnim očesom, vstaja v spominu iz teh dnij!“ („Spomini o verah in mislih prostega naroda“). In v Levstiku zažive spet dnevi, ko je uprezal pred voziček domačega psa, ki je sicer mrmral, pa ker je bil pameten, veliko pametnejši od otrok, je bil samo nekoliko nejevoljen in „potrpel je, ter se uklonil, kakor stoičen modrec neogibni osodi“. — Čisto natanko se spomni, kako je nekoč, ko je pestoval mlajšo sestro, pridrdral po cesti gosposki voz z gospodom župnikom. Spoštljivo se mu je odkril, ko je bil ta še daleč od njega, pa tudi sestrici je z vso nujno odvezoval pletano kapico, s trakom zavezano pod brado. Župnik pa niti opazil ni njegovega spoštljivega pozdrava. „Če sem si v tisti dobi mislil Bogá, nikoli drugače nisem menil, négo da ima tudi on dolgo črno sulknjo, visok in svítal klobuk, svítle škornje in tak ovrátnik pod brado, kakor naš gospod župnik ali kaplan. Kako bi se torej ne bil odkril!“ („Spomini ...“).

Kot na vsakega vaškega otroka, sta tudi na Levstika napravila najmogočnejši vtis cerkev in žeganje s svojim slavnostnim razpoloženjem. S preprosto vero v Boga pa se je družila grozotna predstava o čarovnicah in strahovih. Bili so to časi, ko je z odprtimi usti požiral pripovedke in vraže, ali pa se stisnil na peč in od groze ves trepetal.

Levstik je bil tako spojen z velikolaško naravo, da ga niti Trst niti Dunaj nista mogla izrvati iz domačih tal. Stari očanci se še spominjajo, kako se je poslednja leta svojega življenja včasih peljal iz Ljubljane proti Laščam, izstopil kraj gozda, se zleknil v travo in sam samcat nepremično strmel v

kraje, kjer je prebil svojo mladost. (Po pripovedovanju ministra Puclja prof. Prijatelju). Ta njegova vkoreninjenost in pa doba, v kateri je rasel, ki je bila vsa prepletena z romantično ljubeznijo do pravljic, šeg in običajev, sploh do vsega, kar je bistveno za narodovo doživljanje, sta bili vzrok, da je Levstik že od prvega početka negoval in zbiral vse, kar je našel med kmeti. Njegova leposlovnna proza je zrasla iz gesla: iz naroda za narod. Zato je tako preprosta, da jo vsak otrok lahko po svoje doživi, čeprav ne more še dojeti njene prikrite satirične osti in simbolike. Zato živi njegov Krpan med mladino in odraslimi, med kmeti in inteligenco, čeprav povsod drugačno življenje. Jezik in stil, miselnost in značaj, vsa njegova osebnost se je mogla edino na ta način, da se je s tako močjo razrasla v notranjost svoje zemlje, upirati toliko časa vsem sovražnim silam, ki so jo pretile streti ali pa preoblikovati v svojih smeréh.

In Levstik je bil preveč stvarjen, da bi videl samo sebe in svoje trpljenje. Oba njegova fragmenta iz zač. sedemdesetih let, „Iz minulosti“ in „Spomini o verah in mislih prostega naroda“, se pričnjata z elegično idilo njegove mladosti, končata pa v objektivnem svetu narodovih vrah in običajev. Morala je priti čezenj še težja doba, moral je preko dolgih duševnih in fizičnih bojev, da se je končno docela odpovedal konkretnemu svetu in se zaprl v svojo zagrenjeno bolečino.

Poslednji človek, ki ga je ustvaril na tej poti, je bil otrok. V njem je našel krvaveči Levstik svojega zadnjega prijatelja: s svojo zlomljeno močjo se je čutil njemu enakega; s svojo nanovo obujeno mladostjo je zaživel otrokovo življenje. Odrastel človek je umazan in podel, otrok in žival pa sta dobra, ker sta del narave.

Najbolj je vzljubil Levstik najbolj majčkene. Petletnega Dolenčevega Mirota, ki ga je 1878 krstil za „Najdihojco“ in mu posvetil dvoje izmed svojih najlepših „pesenc“ (Levec v opombi k Levstikovim Zbranim spisom II, 372); Erjavčevega „hlapčiča“, ki je 1883 komaj pričnel svojo učenost v prvi šoli (Levstikova pisma, 103, 107); in še mnogo drugih.

Kako so ga neki ti otroci doživeli? Ali so se mu prav tako spoštljivo umikali in trepetali pred njim, kot oni nižješolčki, ki so smeli vsako sredo in soboto popoldne v licejsko knjižnico, kjer jim je skriptor Levstik delil knjige? Najbrže. Saj Levstik je bil robat, osoren in trd, in v tèm času je bila njegova občutljivost že tolikšna, da ji je dal duška pri najmanjšem prestopku z nestrpnim zadiranjem. (Prim. Debevčeve „Vzore in boje“, pismo z dne 13. sušca 1880).

Najbrže nihče izmed teh otrok ni slutil, koliko nežnosti živi za to robato skorjo, saj so njegove otroške pesmi in povestice izšle vse pod različnimi pseudonimi.

* * *

Ko se je Levstik jeseni 1872 vrnil v Ljubljano in postal skriptor na licejski knjižnici, so njegovi prijatelji pričakovali, da se bo spet vrغل v kulturni in politični boj. Levstik pa je molčal. Edino „Vrtea“ se je oklenil, ki ga je urejal vadniški učitelj Ivan Tomšič. Od 1874, ko je postal njegov sodruđnik, pa skoro do svoje smrti je pošiljal vanj leto za letom basni, pripovedke, povestice, pesmi in uganke ter podučne spise predvsem zgodovinskega in jezikoslovnega značaja. Do l. 1883. se je dokaj pogosto oglašal. Višek je dosegla njegova otroška poezija l. 1880, ko je pričel priobčevati svoje „otročje igre v pé-sencah“. Kot da se je prerodil: novoustanovljeni „Ljubljanski Zvon“ ga je bil vzpodbudil k delu in mu dal nove življenjske sile. Toda ne za dolgo: počasi je pričel hirati. V „Vrtea“ iz l. 1884. menda ničesar ni njegovega. Leto pozneje je nevarno živčno obolel, bilo se je bati, da zblazni. Ljudje so mu postajali vedno bolj tuji, groza pred Bogom je naraščala. Mračna tragika

zlomljenega moža. Edini svetli hipci so bili za „Vrtec“. Poslednjo „pesenco“ je poslal 1886: „Kako je v korotani, šala“. Poslednja pesem — šala o deveti deželi. Leto nato je umrl.

• • •

Razbor Levstikove otroške literature je težaven, ker se Levstik v „Vrtcu“ niti enkrat ni podpisal s celim imenom. Največ svojih stvari je objavil pod pseudonimoma V. -ž.- in M-I. V Levčevu izdajo zbranih spisov so uvrščene nekatere stvari, ki nosijo pseudonime: X; V. -ž.-; M-I; Radoslav; M. L.; I. Veličanski; Josip Karba; -o-; -r-; Š-c; P-r; -m-; J. K.; Pilpoh; -a-; ***; F. L.; E. B.; V. Š.; I. St. — Slodnjak je v III. zv. Levstikovega zbranega dela prištel Levstiku tudi pripovedke in basni s pseudonimi: L.; B. R.; A. R.; A. K.; —K.; I. V.

Ker je Levstik pomagal urejati „Vrtec“, je tudi marsikak tuj prispevek po svoje opilil, tako da se čisto ne ve, kaj je in do kam sega prav za prav njegova lastnina. Prav tako je težavno dognati, kaj je samo ponašil in preoblikoval in kaj je v celoti sam ustvaril. Radi tega sta Levstikova urednika nekatere „Vrtčevce“ prispevke izpustila, čeprav imajo isti pseudonim kot oni, ki sta jih objavila.

Basni in pripovedke so po večini bolj ali manj prosti prevodi iz srbohrvaške in ruske narodne zakladnice. Nekaj jih je tudi domačih in te je Levstik najbrže sam nabral po ribniški in laški okolici. Jezik pa je tudi pri večini prevodov tako pristen, živ in krepak, da nam je Levstik ulil iz njega včasih prave umetninice. Poln je narodnih rekel in podob in način, kako s pomočjo deminutivov in sintakse stopnjuje preprosto miselnost, je nad vse posrečen. (N. pr. „O možičku in levu“; „Slamica, kamenček in bobek“; „Stara dobrotla lanski sneg“; „Lisica, zajec in petelin“.)

Kar je umetnih povestih, pa najsi že bodo njegova last ali pa predelane, niti vsebinsko niti stilistično ne dosegajo basni in pripovedk. Vse preveč jih ubija šmidovsko moraliziranje. Edina, ki po svoji nežnosti in priskrbnosti prime človeka, je pravljica povestica (Levstik jo imenuje pripovedko) „kdo je napravil Vidku srajčico?“, čeprav tudi to moti zaključek.

Podobno kakor z „Vrtčevimi“ sestavki v nevezani besedi je tudi s pesnimi: Levstik je po večini tuje pesmi po svoje preoblikoval. Vsebinsko so to pretežno idilične, včasih nabožne ali pa celo didaktične pesmi, ki po obliki sicer presegajo ostale v „Vrtcu“, drugače pa docela ustrezajo duhu in zahtevam tedanjega časa.

Strogo pa se te pesmi že na prvi pogled ločijo od „otročjih iger v pésecah“. Poslednje so namenjene predvsem onim najmanjšim, ki so komaj pričeli koracati okrog in ki še niso, ali pa so šele začeli razreševati temno skrivnost „krivoustih“ erk. Za te pesence Levstik ni rabil tuje snovi; preveč živo mu je bilo še pred očmi vse „iz minulosti“. Vanjo je posegel in prinesel na dan pisano vrsto živega blaga: vojake, živali, igračke; koline in luno, po kateri sega „glavaček kopitlaček“, da bi jo uščipnil v tolsto lice. Bela zvezda je nerodna: spotaknila se je, ko ji je otrok nastavil nogo; zgrabil jo je, potegnil za lase in odnesel v košu domov. In Cvilimož, ki ne mara biti bos; rad bi škornje obul, pa ne more, ker mu napeti trebušček ne da. In poredni palček Najdihojca, ki mu pošilja Božič pisan ništrec, ker se ni dovolj učil. In otrok na očetovem kolenu, ki bi rad cerkvico zidal. In še vse polno drugega... S čudovito preprostimi sredstvi gradi Levstik svoje „pesence“: močan ritem, ki mora ostati otroku v ušesu, če pesem enkrat sliši; onomatopoezija verza in besede; posebljenje mrtvih predmetov, kar v živo poveča otrokovo predstavo; šegavost in humor. Predvsem pa ljubezen, velika ljubezen do vsega, do česar se je otrok pritiptal.

Edino besedna zakladnica je preširoka in preveč „levstičja“. Marsikake besede tudi odrasel človek ne razume in medtem, ko posega po pesnikovem tolmaču, se je naivno doživetje že razblinilo. Radi takih besed nekatere „pesence“, kakor: „Voli ženem vitoroge“, „Malo tácih mož“ i. dr., ostanejo otroku nedostopne. Nekaj čisto drugega so pa besede, ki so zgrajene v duhu otroške govornice in lahko dostopne njegovim predstavam, kakor: šilo bodilo, hlače dopetače, krivouste črke, glavaček kopitlaček, ništrec, cvilimožek, kukec, detek, Jezusek.

Večino teh „pesenc“ je spesnil Levstik 1880. leta. V tem letu, ki je bilo za njegovo otroško literaturo najplodovitejše, so nastale tudi tri duhovite uganke in „Preprostega otroka molitev“, ki jo vkljub temu, da je Levstik ni uvrstil med „pesence“, na tem mestu omenjam, ker se po svojem nežnem otroškem doživetju Boga docela razlikuje od ostalih pesmi. Levec je na koncu te pesmi dva verza s tremi neznanimi besedami izpustil, tretjega pa prenaredel, s čimer je pesem samo pridobila.

* * *

V 19. stol., ko je večina mladinskih pesnikov in pesnic dajala otrokom okušati samo pogreto sentimentalno jed, zabeljeno z vodenimi nauki, pomenja Levstikov kreпки stil edinstveno vrednoto v mladinski poeziji. Višek je doseglo njegovo delo za otroke v „Otroških igrah v pesencah“; nekatere izmed njih lahko štejemo poleg Župančičevega „Cicibana“ med najlepše, kar ima otrok iz našega leposlovja.

* * *

Kakor Župančičeve, so tudi nekatere Levstikove otroške pesmi kot ustvarjene za uglasbitev. Ob pesnikovem jubileju je skladatelj Emil Adamič uglasbil 8 pesmi za mladinski zbor. (Mladini ob stoletnici rojstva Fr. Levstika 8 mladinskih pesmi s klavirjem ali harmonijem. V Ljubljani 1931.) Izmed teh tri („O počitnicah“, „Mačka, miš in miška“, „Vravec in konj“) niso izvirno Levstikove, marveč jih je samo predelal. Samo dve: „Psiček láje: hòv, hòv, hòv“ in „Lěžaj, nínaj, tút ujnáč!“ sta iz „otročjih iger v pesencah“ poslednjo je šele Levec uvrstil tja, ker ni izšla med „Vrtčevimi“, marveč v Levčevi „Pravdi o slovenskem šestomeru“ 1878. V zbirko je skladatelj uvrstil tudi ljubezensko pesmico „Pod zelenim oknom“, pri kateri pa je izpustil nekaj kitic, in pa reflektivno pesem „Ura“, katere resnobni značaj je s pomočjo učinkovito preproste melodije približal otroškemu razumevanju. V svojih kompozicijah je dobro pogodil Levstikovo enostavno, neizumetničeno naravo. Izbor je pester: vesela in resna pesem, poskočna in pobožna. Vendar pogrešam med njimi Levstikovih najlepših „pesenc“.

Gotovo bi se dala učinkovito ugglasiti n. pr. „Cvilimóz“, „Otrók sedi očétu na koléni“, „Kádar pridejo vojáki“ in dr. Upajmo, da tudi te dobimo!

„Vaši otroci niso v a ši otroci.“

„To so sinovi in hčere življenja, ki se samo obnavlja.“

„Oni so rojeni po vas, a ne prihajajo od vas.“

„In dasi bivajo sedaj z vami, ne pripadajo vam.“

„Vi jim morete dati svojo ljubezen, toda ne vaših misli.“

„Kajti življenje se ne vrača nazaj, niti se ne ustavlja v preteklosti.“

„Vi ste lok, ki strelja v bodočnost svoje otroke kot žive puščice.“

„Veselite se, kadar vas v svoji roki upogiba veliki Strelec.“

„Kajti On ljubi prav tako brzo puščico kakor togi lok.“

(Prevedeno iz indijskega).

Ena poglavitnih nalog sodobnega človeka je, da se zavemo dalekosežnosti, katero nam nalaga odgovornost do otroka. Ker je pa žena nositeljica in hraniteljica novega življenja ter prva otrokova vzgojiteljica, je pred vsem njena dolžnost, da se poglobi v vse možnosti, ki čakajo njenega otroka, če je spočet pod ugodnimi ali neugodnimi okoliščinami. Nikakor ne mislim, da oče nima dolžnosti napram otroku, toda očetov čut odgovornosti je zavesten produkt intelekta, ter je tembolj razvit, čimbolj je oče prežet od resnične kulturnosti. Nikakor pa ni naraven pojav. To najbolj vidimo pri nezakonskem očetu, ki se v zelo redkih slučajih prizna prostovoljno k očetovstvu, dočim je na svojega zakonskega otroka ponosen. Tu gotovo ni merodajen naravni čut, temveč predsodki tradicije, dočim govori pri materi vedno, instinkt, ki ji budi ljubezen do otroka, najsi je zakonski in nezakonski.

Zena — zlasti delovna — je že doslej nosila večji del skrbi in trpljenja za svoje otroke, toda nosila jih je čisto otopelo, brez zavesti, da je ona stvariteljica bodočih generacij, katerih srečno ali nesrečno življenje je v veliki meri odvisno od njene lastne prebujenosti. S to zavestjo pa more, biti prepojena samo žena, ki ni, več pasivno, v svojo usodo vdano bitje, temveč žena, ki je notranje osvobojena, ki se zaveda, kaj hoče, ki ima čut za svoje dolžnosti in pravice kot človek in kot žena. Samo taka mati bo spoznala pravice, ki jih terja od nje njen otrok, in bo usmerila svoje življenje tako, da bo otrok teh pravic tudi v resnici deležen. V čem je pravica otroka? V možnosti in zmožnosti življenja, duševnega razvoja in razmaha. Žena, ki se tega zaveda, ne bo slepo orodje spolnemu nagonu moža, temveč bo z jasnim spoznanjem odgovornosti izbirala svojemu otroku očeta, ki bo jamčil, da bo njegov otrok duševno in telesno uspeval.

Prva pravica otroka je, da je dobrodošel svojim staršem, da je spočet v ljubezni, da je pričakovan in sprejet z ljubeznijo, da je njegova eksistenca od vsega početka afirmacija življenja. Če bi se tega zavedali vsi starši, zlasti pa vse matere, bi bilo na svetu veliko manj otrok, ki niso nikdar doživeli mladosti, ki jih ni nikdar ožarjala sreča materinske ljubezni, ki niso nikdar živeli človeka vredno življenje. Bilo bi tudi veliko manj mater, katerim otrok ne pomenja „blagoslov“, temveč vir novega duševnega in fizičnega trpljenja, zlasti pa gmotnih skrbi. Kaj more nuditi svojim otrokom ta mati? Namestu vedrine, ki osvetljuje dom, potrj in zagrenjen obraz, iz katerega odseva skrb in groza pred bodočnostjo. Za to ženo je vsaka nova nosečnost nov korak v brezno revščine, nov korak do obupa. Otrok, spočet in rojen v takih okoliščinah, je že v naprej obsojen: telesno nedohranjen, se tudi duševno ne bo

razvijal tako, kot bi se v ugodnih razmerah. Morda bo bedno životaril nekaj časa, potem pa ugasnil. (Na vsakih 5 proletarskih otrok umre najmanj eden, predno doseže drugo leto). Če bo pa premagal lakoto in bo živel, bo njegov dom in njegova družba ulica, ki ga bo morda potegnila za seboj v zločin in prostitucijo. Morebiti pa bo некоč spregledal, spoznal krivico, ki so mu jo storili. Kdo? Mati, stariši? O, tudi njim se je zgodila некоč ista krivica, ki je edina dedščina vseh ponižanih in razžaljenih, ki imajo edino pravico, da se rode in da od lakote umirajo. Zlo, ki ustvarja bedo nedobrodošlega otroka, korenini nedvomno v istem vzroku kot vsa revščina: v dejstvu, da je vse bogastvo v rokah manjšine človeštva, dočim večina, ki to bogastvo ustvarja s svojim delom, čisto nima niti najpotrebnejšega za življenje. Toda vzporeden vzrok, ki je večkrat tudi posledica revščine, je nevednost, otopelost. Vsi starši, ki dajo življenje novemu bitju, bi se morali zavedati, da niso odgovornost za otrokov próspeh, ne samo v materijalnem pogledu, temveč tudi v zdravstvenem. Toda v tem pogledu se mnogo greši nad lastnim zarodom celo v boljše situiranih slojih, ki imajo več možnosti, da bi se poučili kakor pa proletarski starši. Veliko krivde pri tem nosi ženina nevednost, ki je posledica dosedanjega zgrešenega pojmovanja ženske „čistosti“, ki se lahko istoveti z nevednostjo in nepoučenostjo in temelji na dvojni morali, ustvarjeni od moškega egoizma. Toda dolžnost vsake žene, ki stopi v zakon in ki hoče postati mati, je, da se zaveda važnosti svoje namere ter velike odgovornosti, ki jo imajo starši ne samo napram otroku, temveč napram človeštvu. Treba je, da točno pozna znake spolnih bolezni, strašne posledice, ki jih imajo te bolezni celo za več generacij, ter zakone o dedni obremenjenosti. To je mati dolžna svojemu otroku. Kajti kako pride otrok do tega, da bo nosil vse življenje posledice svojih staršev; da mu bo pohabljenost, škrofuloza, živčna slabost grenila življenje in onemogočala boj za obstanek, ki je dovolj težak celo za zdravega? Vsak roditelj bi moral natančno poznati družino, iz katere izhaja, in se posvetovati z zdravnikom, preden stopi v zakon. Ker so se pa doslej pokazali v tem pogledu moški kot bolj ali manj brezvestni in sebični, je tembolj potrebno, da se žena otrese svoje tradicionalne nevednosti v spolnih zadevah ter svoje sentimentalnosti in stopi v zakon z odprtimi očmi in z jasnim spoznanjem odgovornosti. Kako usodne za otroka so različne bolezni roditeljev, naj saj nekoliko potrdijo sledeče vrste znanega Kraft-Ebinga: „Dokazano je, da ne prehajajo samo resnične duševne bolezni na potomce, nego tudi druge bolezni, kakor epilepsija, histerija, celo pijanstvo in neredno življenje. Ni treba, da bi se pokazale v enakih stopnjah kakor pri prednikih; dovolj je, da možgani nimajo toliko odpora za močne vnanje vplive. Podeduje se navadno vse, kar je v zvezi s telesom. Moralne ali nemoralne lastnosti se ne podedujejo, pač pa dispozicija zanje.“ V glavnem povzročajo torej dedno obremenjenost živčne bolezni staršev (tudi sorodnikov), bližnje sorodstvo moža in žene, organska manjvrednost, povzročena po sifilidi

ali tuberkulozi. Otroci takih zakonov so posebno sprejemljivi za razne bolezni in večkrat duševno manj vredni.

V to poglavje spada tudi alkoholizem, naša narodna bolezen. Ali se ne zaveda oče, ki spočne otroka v pijanosti, da je storil zločin najgroznejše vrste, zločin nad lastnim otrokom, zločin nad človeško družbo? In za ta zločin ni kazni. Kaznovani so nedolžni, ki so večkrat za vse življenje obremenjeni, in prav zanje veljajo svetopisemske besede: „Grehi staršev se maščujejo do tretjega in četrtega rodu“. Kakšno brez-dno gorja je družina pijanca, o tem priča pri nas dovolj žalostnih vzgledov.

Zelo važna otrokova pravica je tudi vzgoja, toda o tej moremo šele tedaj govoriti, če so podani materialni in zdravstveni pogoji. Kajti lačnega in bolnega otroka ni mogoče vzgajati. A tudi če vzgajamo zdravega otroka, se moramo varovati, da z napačnim vzgojnim vplivanjem ne oviramo otrokovega razmaha. Za pravilno vzgojo je potrebno dvoje: pravi vzgojitelj in prava okolica. Kdo je pravi vzgojitelj? Človek, ki je brez vsake težnje po gospodovalnosti in oblastnosti, ki je brez predsodkov in napačnega vrednotenja, ki ima sposobnost, otroka in njegove naloge tako resno vzeti kot samega sebe; človek, ki z neprestanim delom na samem sebi ohranja svojo življenjsko energijo in ki je pripravljen, se še česa naučiti. — In kaj je prava okolica? Pred vsem otroci, ne odrasli. Dalje pa stvari in predmeti, katerih pomen je do-stopen otroškemu razumu. Bistveno pri tem je, da samodelavnost dviga otrokov pogum in samozavest ter smisel za življenje, za skupnost.

Kadar se bodo starši popolnoma zavedali dolžnosti do svojih otrok, „tedaj ne bodo več rodili — kot tolikokrat doslej — brez misli, brez odgovornosti, brez srca. Nasprotno: otrok bo služba božja življenja, najplemenitejši sad kulture, izraz najvišje sreče in najglobejšega občutja odgovornosti žene in moža.“ (Ellen Key).

O dolžnostih družine in doma do lastnih otrok.

Dr. Stanko Gogala.

Vsi trdimo in tožimo drug drugemu, da je z mladino križ, da hodi svoja lastna pota, ki niso bila nikdar naša pota, in pa da je čudno nevzgojena in celo nesprejemljiva za vzgojne vplive in ukrepe. Ob tem prepričanju gremo celo tako daleč, da se ozremo tudi po razlogih in vzrokih za to nevzgojenost mladine. In ker je človek zelo podoben svetopisemskemu človeku, ki „vidi pezdir v očesu svojega brata, bruna v lastnem očesu pa ne“, zato zelo radi in predvsem iščemo takih razlogov v otrokovi okolici, v duhovni usmerjenosti dobe in časa, pri njegovih tovariših in pri šoli, ki da nikakor ne vrši in izvrši svoje naloge. Trdimo tudi, da je šola nekako odpovedala, ker otroku ne daje vzgojne trdnosti. Prav posebno rado pa se ustavi to nezadovoljstvo z lastnimi in tujimi otroki ob učiteljevi osebi, o katerem mislimo, da je dolžan preustvariti otroka in njegovo dušo. Zato je izpostavljen danes učitelj dvojni

zelo ostri kritiki in res ne vem, katera je hujša. Najprej je to kritika staršev, potem pa huda kritika otrok samih. Zelo rado pa se zgodi, da se obe kritiki združita ali v otroku, ki sprejme tudi kritiko staršev, ali pa v starših, ki brezpogojno sprejmejo tudi vtise svojih otrok. Reči moram zato, da je danes učitelj velik revež, ker je na eni strani še vedno velik idealist, ki dela z veseljem, kolikor more, na drugi strani pa žanje za svoje nesebično in požrtvovalno delo samo negativno kritiko in pa oceno od strani onih, ki so nekoč priznavalno spremljali njegovo delo, ker so se še zavedali težavnosti in pa odgovornosti tega dela. Danes se zdi, da smo se postavili na zelo lagodno stališče, češ, šola je vendar obče narodna in državna institucija in njena

dolžnost je, da nam docela izobrazbi in vzgoji naše otroke.

Ker je to prepričanje postalo nekam splošno in ker se bojim, da bi utegnili postati kar načelno veljavno, zato se mi zdi prav, če v kratkem premotrimo dolžnosti in pa odgovornosti domače ter šolske vzgoje otrok.

Najprej moramo vsekakor priznati, da imamo danes res zato šolo, ker je narodna skupnost občutila potrebo, izročiti mladino in pa njen duševni ter duhovni razvoj v roke ljudem, ki so po eni plati polni narodnostnega duha, po drugi pa splošno toliko duševno in duhovno bogati, da se jim bo posrečilo potegniti za seboj mlade duše in jih napolniti z izobrazbeno vsebino in z vzgojnimi vrednotami. Zato je pozval narod svoje učitelje, ki pa so bili nekoč pravi narodovi voditelji, da naj prevzamejo izobrazbeno ter vzgojno delo pri mladini. Tako šolo torej res imamo in tudi take učitelje bi mogli dobiti v idealnem primeru. In v tej šoli se res tudi vrši izobrazbeno in vzgojno delo. Toda že takoj ob tej ugotovitvi nam mora priti do zavesti, da je osamljeno šolsko delo, ki nima zveze in podpore v enakem stremeljenju v družini, nujno obsojeno na klavno in nepopolno ter samo polovičarsko življenje. Zakaj gotovo je res, da gre pri šolskem delu za izobrazbeno obogateno, pa tudi za vzgojno vodstvo mladih duš. In glede izobrazbe mladine bi človek še priznal, da leži glavna teža dela in uspeha na učitelju in na šoli. Pri izobrazbi gre namreč za posredovanje nekih objektivnih in duhovnih vsebin, do katerih se je dokopal učitelj sam in katere daje ter nudi tudi mladi sprejemljivi duši. Ker so te duhovne vsebine za vsakega človeka enake in ker inteligenčna stopnja normalnega razreda ne kaže posebno velikih stopenj, zato se utegne dobremu učitelju res posrečiti, da posreduje izobrazbene vrednote na ta način, da tudi učenci spoznajo njihovo vsebino, da jo duševno osvoje in naredo za svojo lastno izobrazbo. Saj pri izobrazbi v splošnem ne gre za drugo, kot da učitelj z dobrim podajanjem prisili učence, da mu duševno sledijo, da se vglobijo v snov, da jo razumejo in s tem sprejmejo. Toda čeprav je vse to res, pa se pokažejo vendar že tudi pri izobrazbenem procesu take individualne lastnosti in potrebe, katerim šola in učitelj nista več kos. To pa ne zato, ker bi jih ne poznala, temveč zato, ker jih v šoli ne zmoreta. Šola je nujno šablonska, t. j. splošna in za vse učence enaka, pa naj še tako poudarja potrebo po individualizaciji pouka in izobraževanja in naj se še tako zaveda, da jo šablona ubija in ji jemlje možnost do večjega uspeha. Gre tu za take primere, ko ima učitelj opravka z učenci nadpovprečne ali podpovprečne inteligenčne stopnje ali pa drugačnih duševnih lastnosti, ki so za šolsko delo enako važne. Vsi taki primeri spadajo še v normalni razred, vendar pa bi bilo nujno, da bi jih vodil učitelj vsakega posebej in zase ter da bi dajal nadpovprečnim več duhovne hrane kot pa podpovprečnim in da bi se pečal s podpovprečnimi dalj časa in mnogo intenzivneje kot pa s povprečnimi učenci. Saj vendar sam dobro čuti, da pričakujejo eni kot drugi od njega mnogo več. Vendar se čuti učitelj uklenjenega v šablono splošnega razreda in more zadostiti svojemu pedagoškemu navdušenju, ki bi hotelo prevzeti delo tudi izven predpisanih mej, le v izvenšolskem času. Tako se

pokažejo že pri izobraževanju nujne potrebe, da bi imel učitelj svoje pomočnike, ki bi z ljubeznijo in z razumevanjem nadaljevali ter dovršili njegovo delo. In kdo pride tukaj prej v poštev kot dom, ki razume kulturno delo učitelja in ki najbolj pozna že umske in intelektualne sposobnosti svojih otrok.

Ta potreba po sodelovanju šole in doma pa se pokaže še prav posebno pri drugem načinu pedagoškega dela, pri vzgojevanju mladih duš. Vzgoja pa ni nič drugega kot tako duhovno vodstvo otroka, ki naj ga vedno do spoznanja najrazličnejših vrednosti in pa pravilnosti in ki mu vzbudi sposobnost doživljati ob takih predmetih svoja lastna in pristna doživetja. Pri vzgoji gre torej za to, da otrok res občuti n. pr. etičnost ali socialnost in da vedno tedaj, kadar stoji pred etično ali socialno ali kako drugo vrednoto ali ne vrednoto, doživi tak doživljanj, ki mu pristno pokaže vrednoto ali ne vrednoto. Zato mora vzgojitelj predvsem paziti, da vpliva na otrokovo lastno duševnost in da iz nje same pripravi otroka do pristnega spoznanja, kaj je dobro in zlo, kaj je socialno upravičeno ali neupravičeno in sploh kaj je prav in kaj ni prav. Ne zadostuje pa samo, da otrok to pravilnost občuti, temveč njegovo spoznanje naj bo tako močno, da bo nehote vedlo tudi do pravega dejanja. Zato pa je sedaj kar jasno, da more vzgajati vzgojitelj le poedinega učenca in da je vsaka šablonska vzgoja ali vzgoja celega razreda v masi nemogoča in izključena. Zakaj kdor hoče komu res vzbuditi iz njega samega tako pristno, n. pr. etično doživetje, da se bo radi njega tudi v življenju prav odločil, ta mora zelo dobro in podrobno poznati gradnjo njegove duše in mora vedeti, kje so take plati v tej duši, na katere mora sedaj vplivati, da bo sledil tak in tak zaželjeni doživljanj in pa primerno dejanje. Če bi pa hotel učitelj vzgojno vplivati enostavno na ta način, da bi upošteval samo splošno in šablonsko gradnjo mlade duše, potem je že v naprej izključen uspeh. Zakaj vedeti moramo, da vzgojni uspeh ni tako lahko dosegljiv in da je zavisen često od malenkostnih, toda vendar zelo važnih duševnih potez in lastnosti, ki ali pospešujejo ali pa ovirajo vzgojno delo. Če torej nekomu mlada duša ni tako odprta, da bi mogel brati in videti v nji tudi take line in malenkostne plati in utripe, mu je obenem nemogoče vzgojno voditi tako dušo. Kar doseže pri nji, utegne biti samo dresura, t. j. neko uboganje in ravnanje po njegovih besedah in zahtevah, ki pa ni porojeno iz te duše same, temveč je več ali manj prisiljeno in storjeno ali iz strahu ali pa radi spoštovanja. Kakor hitro pa preneha tak neposredni vpliv vzgojitelja, pa preneha tudi njegov vzgojni uspeh, mesto da bi se baš tedaj izkazal. Zakaj vzgoja se pokaže najjasneje tedaj, če je mladi človek prepuščen samemu sebi in če je samo od njega zavisno, kako se bo udeležoval. Tedaj se pokaže, ali je usmerjen k pravilnosti in k vrednotam ali pa se prepusti trenutku in pa onemu občutju, ki ga tedaj prevladuje. Zato je torej za resnično vzgojo prevažno podrobno spoznanje duše in pa osebno delo na poedincu. Ta zahteva pa je za šolo pretežka in šola ji ne more ugoditi.

Če bi imel učitelj v šoli samo enega, dva ali tri učence, potem bi bili tudi njegovi vzgojni uspehi tako veliki kakor uspehi njegovega izobraževanja. Na žalost pa moramo danes ugotoviti, da doseže šola zelo majhne vzgojne uspehe in to vkljub temu, da se učitelji močno trudijo, da bi postala šola in učilnica tudi vzgojevalnica. Zato je res krivično, če prepušča dom vso vzgojo šoli in učiteljem, pa pričakuje, da bo šola naredila čudež ob otroku. Saj še vedno moramo slišati take izjave, da se bo naučil otrok že v šoli lepega vedenja, da ga bo že šola vzgojila, da naj mu dom pusti vsaj sedaj nekaj prostosti in razmaha, saj ga bo že šola vzela v roke in mu iztepla vso nagnjivost, surovost, neuhogljivost, trmoglavost in kar je še takih mladostnih pregreh. Saj se zgodi še celo to, da starši še vedno strašijo svoje otroke, češ,

le počakaj, ko boš prišel v šolo, boš že videl, te bo že učitelj naučil ubogati itd. Človek ima vtis, da smatra dom šolo in učitelja za nekakega krvnika, ki bo ustrahoval deco, mesto da bi ji vodil duhovno in duševno življenje. Takim staršem še vedno ni prišlo v zavest, da je šola duhovna institucija, kjer gre za duhovno delo učitelja in otrok. Saj bi sicer morali vedeti, da ustrahovanje in pa duhovno sprejemanje ne gresta rada roko v roki, zakaj strah zapre otrokovo dušo in učitelju se ne bo posrečilo, da bi jo tedaj zopet odprl, ko bo hotel položiti vanjo duhovno vsebino, ki naj postane ali njegova izobrazba ali pa njegova vzgoja. Zato vidimo, da med šolo in domom ni pravega razmerja in da prepušča dom zelo rad najtežje delo šoli, čeprav bi ga z mnogo večjo lahkoto izvršil sam.

Zato sem prepričan, da pripada vsaj pglavitni del vzgoje domu in staršem in da so starši dolžni skrbeti za vzgojenost svojih otrok. To svoje prepričanje utemeljujem s sledečimi razlogi, ki so vsi zelo uvidevni. 1. Šola ni nekaj posebnega, kar bi stopilo kot povsem novo v življenje otrok, temveč je in mora biti le nadaljevanje onih izobrazbenih in vzgojnih prizadevanj, ki jih je imel že dom. Saj vendar zopet bolj in bolj trdimo in zahtevamo, da naj se metoda šolskega dela približa metodi materinega dela ob otroku. To pa kaže, da se zavedamo, da je šola le prevzela delo doma, očeta in matere. Če pa sedaj to obrnemo, sledi iz dolžnosti, ki jo pripisujemo šoli, da je šola to vzgojno delo le prevzela od doma in da je bil torej dom že preje dolžan začeti in začasno voditi vzgojno rast otroka.

2. To pa je še najmanj. Zakaj kakor se začenja izobrazba že v prvih dneh otrokovega življenja, tedaj ko gleda otrok okrog sebe nove predmete, katere mu kažeta oče in mati, ali pa poslušaj, vonja in predvsem otipava te predmete, tako je treba začeti z vzgojnim delom že v prvih začetkih mladega življenja. Kakor gre pri izobrazbi za nabiranje duševnega bogastva, ki naj dela mlado dušo vedno bogatejšo in sprejemljivejšo za nove izobrazbene vrednote, tako je tudi vzgoja pravilno naravnavanje otrokovih čustvenih doživljavaev, ki naj vodijo do dejanj. In gotovo ni nič manj potrebno, da postane otrokovo udejstvovanje že v prvih začetkih vodeno in pravilno, kot da postaja duševno bogatejši. Saj moramo upoštevati, da že izobrazbeno bogastvo, predvsem pa čustveno občutje tega, kaj sme in česa ne sme, močno vpliva na otrokovo dušo in jo dela ne samo izobraženo temveč tudi vzgojeno. Razen tega pa je treba z razvojne plati otroku povedati, da je samo vsako prvo dejanje prvo in da že ono utira lažjo pot za enako ali vsaj zelo podobno drugo in tretje dejanje. Iz tega pa sledi, da moramo začeti tudi z vzgojnim vodstvom že kar v začetku. Če pa je ta zahteva prav postavljena, pa sledi iz nje, da pripada domu prvo vzgojno delo, ki je še zato tem važnejše, ker se nanj ali opre vse poznejše vzgojno prizadevanje ali pa se ob njem razbije vzgojno vplivanje šole in učitelja. Zakaj začeti neko stvar je zelo lahko in tudi vzgojni začetek je zelo lahek. Težko in včasih celo pretežko pa je popravljati to, kar je nekdo že v začetku pogrešil. Zato pada začetek vzgoje v najzgodnejšo otroško mladost in starši prevzamejo tedaj veliko odgovornost, pa bodisi da vzgajajo svoje otroke ali pa da jih sploh ne vzgajajo. Če jih ne vzgajajo, so odgovorni zato, ker jih niso vzgojili, če jih pa vzgajajo, pa so odgovorni za način in usmerjenost ter uspešnost svoje vzgoje.

3. Tretji razlog za to, da pripada predvsem domu in staršem vzgojna naloga, je nadalje ta, ker starši najlažje in najbolje poznajo dušo svojih otrok. Že prej smo rekli, da pri vzgoji nikakor ne gre samo za kako šablonsko in splošno ali pa celo samo psihološko poznanje otrokove duševne gradnje. Gre za neposredno, in rekel bi, skoro za doživetlo in občuteno ali tudi intuitivno dano poznanje otroške duše. Tako poznanje pa je dano edino očetu in materi, ki živita z otrokom, ki je vendar njihov otrok, najozje duševno življenje in

pa, ki ljubita svojega otroka. Saj vemo, da je ljubezen najboljše sredstvo, se čim globlje živeti in vkopati v dušo drugega človeka. Zakaj ljubezen mi pokaže tudi take plati in podrobnosti ter malenkosti, za katere bi bil navadni človek brez ljubezni slep. Seveda pa ljubezen ne sme biti toliko subjektivna, da bi hotela videti in spoznati v duši lastnega otroka samo pozitivne in odlične lastnosti. Biti mora kljub vsemu le spoznavno sredstvo, ki pelje do pravega in objektivnega spoznanja. Posebno materi pa je že po naravi dan nekak poseben intuitiven akt, ki ji daje možnost pregledati otrokovo dušo, kakor tudi dušo svojega moža, in se v danem primeru pravilno odločiti. Sicer moramo priznati, da je tudi v duši učitelja posebno ljubezensko razmerje do njegovih učencev. To ljubezen imenujemo pedagoški eros ali duhovno ljubezen. Vendar pa se ta ljubezenski odnos težko da primerjati z onim očeta in matere. Vsekakor pa je ta eros mnogo premalo pristen in topel, je tudi premalo individualno usmerjen in, kar je najvažnejše, manjka mu one spoznavne sposobnosti, zagledati v otrokovi duši take plati in malenkosti, ki bi se dale vzgojno vporabiti in ob katerih bi vzgojni vpliv ne odpovedal. Zato pridejo pri vzgoji res v poštev predvsem in skoro edino starši, ki imajo v svoji ljubezni do lastnega otroka najboljše sredstvo, da ga res osebno poznajo, da vedo za vse njegove največje in najmanjše napake in hibe, pa tudi za vse najmanjše in največje dobre plati in lastnosti.

4. Četrti razlog, da naj prevzameta oče in mati vzgojno delo pri svojih otrokih, pa je ta, da se mi zdi in sem prepričan, da je danes edino družina zmožna se toliko poduhoviti in notranje utrditi, da more postati središče in izhodišče novega življenja. Vsi čutimo, da so življenjske in socialne razmere čudno zmotane in neurejene, in vemo, da bi jih mogel predrugačiti le dobro vzgojen človek, ki bi bil notranje pošten in usmerjen le k pravihim dejanjem. In takega človeka bi nam mogla dati danes edino družina, ki bi postala majhno duhovno središče, v katerem bi se gojilo pristno duhovno življenje in v katerem bi bila medsebojna vzgoja vseh članov družine na prvem in resnem mestu. Če bi mogli predrugačiti družino in če bi ji mogli dopovedati, da bo postala zopet notranje enotna ter da se bo zavedla svojega življenjskega zmisla, ko bo zopet prevzela vzgojo svojih otrok in ko bodo ta vzgojna dela in prizadevanja zopet duševno združila moža in ženo, tedaj bi bili kar naenkrat vzgojeni vsi ljudje. Zakaj če bi vsaka družina res vzgojila svoje otroke, potem bi sploh noben nevzgojen človek ne prišel v življenje. In koliko težkih in perečih življenjskih problemov, tudi gospodarskih, bi v trenutku odpadlo. Tako pa pravimo, da razpada družina in da so zato otroci nevzgojeni ali pa, da so otroci nevzgojeni in da zato razpadata družina in življenje. Edina rešitev iz tega kolobarja pa je v tem, da družina zapet prevzame vzgojo in s tem reši otroke pa tudi samo sebe pred notranjim razpadom. Zakaj družini manjka le notranjega dela in zmisla in zato se zdi, da je postala nepotrebna. Resnica pa je baš obratna. Družina je za vzgojo nepotrebna in edino ona je vir obnove življenja in človeka. Zato pa je tudi družina sama dolžna, da obnovi samo sebe in prevzame vzgojo svojih otrok.

5. Nadaljni razlog, da naj družina prevzame vzgojno delo pri lastnih otrokih, je končno v tem, da tudi družini ni nikdar vseeno, ali so otroci vzgojeni ali pa ne. To dejstvo je zakoreninjeno v tem, da ima tudi družina svojega lastnega duha, ki ji nalaga dolžnost, skrbeti za duhovno življenje otrok in ki ji obenem daje možnost vzgajati otroke. Družina je namreč po svojem bistvu naravna in duhovna zajednica, v katero se ne združita kak poljuben mož in žena, ki bi le slučajno trčila drug na drugega. Je to taka skupnost, ki je tudi v duši moža in žene doživeta kot skupnost duha in duše. Mož in žena se namreč med seboj dobro poznata, t. j. žena je prodrla v strukturo in globino moževe duše, možu pa leži kot na dlani način mišljenja in ocenjevanja nje-

gove žene. Na ta način sta ugotovila, da vladajo med njiju dušama ozke sorodne vezi, ki se tičejo načina pa tudi vsebine doživljanja, enotnega pogleda na svet in življenje ter pojmovanja o zmislu človeka in samega sebe. Občutila sta moč in žena ozko duhovno sorodstvo in pa prijetno zavest, da ju veže isti in enotni duh. Seveda pa sta na ta način spoznala še to, da nista oba enako duševno bogata, in v. ljubezni, ki je nastala radi duhovne skupnosti, želita sedaj obogatiti drug drugega. To pa se mora zgoditi tako, da živi najprej vsak posameznik globoko duhovno življenje in daje od tega življenja različna spoznanja in pa vrednote tudi svojemu življenjskemu tovarišu. Tako postaja družinsko duhovno življenje vedno bogatejše in globlje. In sedaj pride otrok. Jasno je, da tedaj to duhovno življenje ne bo prenehalo, saj je stopil med očeta in mater nov in živ element, ki znova zveže njiju duše in pomnoži duševno življenje. In kaj je bolj naravnega, kot da skušata sedaj oče in mati oviti tudi svojega otroka v svoje duhovno življenje in da hočeta tudi njemu posredovati ono najlepše, kar imata v svoji duši, svojega duha. Očetu in materi zato nikakor ne more biti vseeno, v kakšno duhovno smer se razvija otrok, katerih duhovnih dobrin postane deležen, ali drugače rečeno, ali je sploh vzgojen ali pa ne. Saj se že ob medsebojnem duhovnem življenju staršev nujno vrši tudi vzgoja otroka, ki spoznava iz materinih in očetovih ust nove vrednote in resnice. Zato je duhovno življenje družine in njen značaj duhovne zajednice zelo močen razlog, da starši sploh ne morejo iti mimo vprašanja o vzgoji lastnih otrok. Družina je torej sama v sebi toliko duhovno močna, da more in mora prevzeti vzgojno vodstvo. Seveda pa je zato nujni pogoj, da je notranji razvoj družine tudi resnično in v življenju približno tak, kot sem ga sedaj orisal. Ne sme se nam zdeti preidealno in premalo življenjski in ne smejo nas ovirati nekakšne in še tako mučne razmere, zakaj vedeti moramo, da moramo postati mi gospodarji razmer, ne pa razmere naši gospodarji. To pa bo mogoče storiti tedaj, ko zopet uredimo naše družinsko življenje. Sedaj pa pridajmo temu spoznanju še to, da velja to za vsako, še tako bogato in še tako revno družino. Vsak oče in mati sta dolžna in odgovorna za to, da obnovita svojo družino, da obnovita svoje duhovno življenje in da vzgajata v tem duhu najprej drug drugega, pa tudi svoje otroke. To je res edina rešitev današnjega človeka, ki nima nikjer več duhovnega ognjišča in zato beden in duhovno reven tava po svetu in pomnožuje gorje sebi in svojim. Zato je obnova duhovnega življenja družine, ki bo postala usmerjena zopet k etičnim, socialnim, osebnostnim in religioznim vrednotam in ki bo dobila zopet zmisel za te predmete, obenem duhovna obnova človeka sploh in pa človeštva.

Naravna ali umetna hrana.

Dr. B. Dragaš.

Če stoji mati pred žalostnim dejstvom, da mora hraniti otroka na umeten način, to je z živalskim mlekom, tedaj naj se ravna po naslednjih glavnih pravilih. Pri umetni hrani posnemaj, če le mogoče, naravno prehrano, namreč da pripraviš živalsko mleko tako, da je po kakovosti čimbolj podobno ženskemu mleku.

Temeljna napaka je, če skušajo matere radi pomanjkanja naravne prehrane (ženskega mleka) vzgajati otroka brez mleka z močnatimi preparati. Če otrok ne prenese mleka, je treba takoj poklicati zdravnika, da on odredi prehrano. Za umetno prehrano priporočamo najbolj kravje ali kozje mleko, katero lahko dobimo povsod in poceni. Mleko pa mora ustrezati sledečim pogojem. 1. Mleko mora biti predvsem od zdrave živali, da ima zdravo vime in ni jetična.

2. Biti mora snažno namolženo. Snažen naj bo hlev zato, da leže krave na snažnem, snažne naj bodo roke osebe, ki molze, enako posode, v katere molze. Oseba, ki molze, mora biti zdrava, ker sicer lahko prenese nalezljive kali v mleko.

3. Mleko mora biti sveže in shranjeno na hladnem mestu. Med ljudmi je razširjeno mnenje, da je treba krmiti krave samo s suho krmo, kar je nepotrebno. Tudi je nepotrebno, da je mleko samo od ene krave, ako so krave zdrave. Mešano mleko od zdravih krav je odlično.

Kako obvarujemo mleko snažno in zdravo?

1. Mleko prekuhajmo takoj, (to je vremo ga 5 minut) in ga dobro shladimo ter pustimo stati na mrzlem prostoru ali pa v škaflu mrzle vode, katero večkrat čez dan menjamo. Slednje storimo zlasti poleti.

2. Čucelj moramo prekuhati in imeti strogo snažnega.

3. Steklenice morajo biti snažne, prekuhane, znotraj gladke in ne smejo imeti robov. S črtami 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 itd. zaznamenovana steklenica ni natančna. Najboljše so gladke, valjaste steklenice, ki imajo razdelitev na grame.

Vsi predmeti, ki jih rabimo pri hranitvi, morajo biti snažni in spravljeni na snažnem mestu.

4. Mleka ne segrevajmo ponovno na ognju, temveč v vroči vodi. Mleko iz materinih prsi ima približno 37° C, zato segrejemo mleko v vodi do 40° C. Steklenico moramo držati ves čas v roki, dokler otrok mleka ne izpije.

Kako hranimo otroka?

Seveda pri prsih. V nujnih in izjemnih slučajih dajemo nenaravno hrano in si sestavimo mešanico na sledeči način:

Mleko razredčimo s čajem, vodo, sluzasto ali močnato juho, da s tem zmanjšamo toľšo mleku. S tem pa zmanjšamo celotno redilno vrednost hrane in zato dodajemo razredčenemu mleku drugo živilo, in to je sladkor. Sladkor ne daje samo sladkega okusa, temveč je tudi močno redilno sredstvo; zato ga ne smemo privedati več, kot ga nam predpiše zdravnik. Sladkor se razkraja v prebavilih in povzroča motive, če ga je preveč.

Glavna pravila za umetno prehrano:

1. Predpisane presledke med posameznimi obroki moramo držati še bolj strogo kakor pri naravni prehrani.

2. Število obrokov znaša prvi mesec 7 (enkrat ponoči). Od 1.—6. meseca 6 obrokov na dan, nato samo 5 obrokov dnevno.

3. Nikoli ne smemo dajati otroku več mlečne mešanice nego 1 liter dnevno.

4. Za žejo dajemo otroku vodo, nesladkan čaj, ne pa mleka.

5. Dokler otrok lepo napreduje in se redi, mu nikoli ne dajemo večje količine hrane.

6. Ne hranite otrok z mlečnimi konservami (kondenziranim mlekom) ali z drugimi v tovarnah pripravljenimi vrstami mleka. Boljše je mleko naših domačih zdravih krav kakor pa kondenzirano (zgoščeno) mleko švicarskih plemenitih krav.

7. Nepotrebne so otroške moke, katere ponujajo razne firme, saj imamo domačo, naravno moko. Otroške moke so mešanica mleka in sladkorja. Brezvestno je, dajati prednost otroški moki namesto naravnemu živilu.

Otrok dobi:

V prvih 24 urah ne dobi nobene hrane, razen čaja, ki mu gasi žejo. Če je otrok dobro razvit in vpije, mu dajemo po 16 urah prsa ali umetno hrano.

Prve 3—4 dni damo otroku $\frac{1}{8}$ l mleka, $\frac{1}{8}$ l vode in 2 kocki sladkorja, razdelimo to na 7 delov in dajemo na 3 ure.

Prvih 14 dni $\frac{1}{4}$ l mleka, $\frac{1}{4}$ l vode, 8 kock sladkorja, razdelimo na 7 delov in dajemo na 3 ure.

V 3. in 4. tednu $\frac{2}{8}$ l mleka, $\frac{2}{8}$ l vode, 7 kock sladkorja, razdelimo na 7 delov in dajemo na 3 ure.

V 5. tednu dajemo isto množino, edinole da dodamo 2 žlički ovsenega sluzja, katerega kuhamo v $\frac{2}{8}$ vode eno uro, precedimo in kolikor se tekočine pokuha, toliko prilijemo prevrete vode. Otrok dobi sedaj samo 6 krat na dan jesti, na 3 ure.

V 7. in 8. tednu dajemo $3\frac{1}{2}$ osminke mleka in $3\frac{1}{2}$ osminke vode, 8 kock sladkorja ter eno razano žlico prežgane moke brez masti, katero svetlo zarumenimo. Moko kuhamo v vodi $\frac{1}{4}$ ure, jo precedimo in zmešamo z določeno množino mleka in še 5 minut vse skupaj prevremo ter razdelimo na 6 delov in dajemo na 3 ure.

V 3. mesecu $\frac{1}{2}$ l mleka in $\frac{1}{2}$ l vode, 10 kock sladkorja in 2 razani („štrihani“) žlici prežgane moke, katero kuhamo, kot sem prej omenil. Razdelimo vse na 6 delov in dajemo na 3 ure.

Štiri mesece star otrok dobi $\frac{2}{8}$ l mleka, $\frac{2}{8}$ l vode, 10 kock sladkorja in 3 (kavne) žlice moke.

S šestim mesecem pričenemo dajati hrano drugega okusa in sestavine in da se navadi otrok na žličko, ker ga pozneje težko navadiš.

Opoldne dobi otrok zdrob, ki ga skuhamo takole: $\frac{1}{8}$ l mleka, $\frac{1}{8}$ l vode, 2 kocki sladkorja in 2 žlički („štrihani“) zdroba; kuhamo petnajst minut in dajemo otroku po žlički. Poleg tega dobi 1—2 žlici jabolčne čežane (razkuhana in pretlačena jabolka).

S 7. mesecem dobi opoldan in zvečer zdrob, sicer 3—4 obroke $\frac{2}{8}$ mleka (dvetretinsko), kot sem omenil pod točko o štirimesečnem otroku. Koncem 7. meseca dobi že opoldne juho in pretlačeno prikuho, zvečer zdrob, 4 krat pa $\frac{2}{8}$ mleka ali žitne kave.

Z 9. mesecem dobi otrok samo 5 obrokov na dan jesti. Dobi 3 glavne obroke in dva stranska, zajutrek, kosilo in večerjo, in dva manj obilna obroka, to je dojučnik in malica.

Deset mesecev star otrok dobi namesto pšeničnega zdroba že močnik ali koruzni zdrob.

Proti koncu 1. leta dobi otrok skoraj vse prikuhe. Dajemo mu tudi narastke, žgance, močnik itd.

Sestavlil sem te kratke vsrvice z željo, da bi naša mati ne hranila otroka nikoli z umetno hrano prej, dokler ni skrajna potreba (glej knjigo Dr. Dra- gaš: Pomoč novorojenčku!) in to v sporazumu z zdravnikom.

Uspeh in napredek otroka je odvisen:

1. od prirojenih lastnosti,

2. od nege in prehrane.

Zapomnimo si, da je tudi mleko živa stvar. Mati, otrok in mleko so zrastle drug iz drugega. Na žalost čisto matere tega ne vidijo in dajejo dojenčku namesto živega, materinega mleka mrtvo živalsko mleko.

Povej mi, s čim hraniš svojega otroka, in povedal ti bom, kdo si.

Roditelji ne smejo nikdar pričakovati, da bodo najvišji njihovi ideali tudi ideali njihovim otrokom. Svobodomiselni otroci pobožnih staršev in pobožni otroci svobodomislecev so prišli skoro že v pregovor. Ali kar zamorejo starši doseči s tem, da žive popolnoma po svojih vzorih, je, da vzgoje otroke v idealiste, čeprav jih to čisto vodi k popolnoma drugemu bregu misli, kakor so sami pristali.

(Ellen Key.)

Kaj mora vsaka mati vedeti o angleški bolezni otroka.

Dr. A. Konwalinka-Tavčarjeva.

Med najpogostejšimi boleznimi dojenčka in malih otrok je pač rachitis ali angleška bolezen, imenovana pri nas tudi mehki udi. Ime samo pozna skoro vsaka mati, ne razume pa bistva bolezni, ne pozna njenih znakov in poteka. Na rachitidi obolelega dojenčka navadno ne oddajajo v bolnico, ampak ostane v rokah matere. In ker je pri poteku te bolezni najvažnejši faktor nega obolelega dojenčka, jasno vidimo, kako veliko odgovornost nosi mati malega rachitika. Statistika pohabljenecv namreč kaže, da se mora skoro 7/8 teh ubožcev s svojimi grbastimi hrbti, zverženimi nogami, s svojo prtilikavostjo in drugimi napakami zahvaliti za svoje pohabljenno telo z nemarjeni rachitidi iz otroških let. In najbolj važno pri tem je dejstvo, da bi se dale vse te grozne napake pri pravočasnem zdravljenju in pravilni negi sigurno preprečiti.

Že iz teh kratkih vrstic morate uvideti, mlade matere, kako važna in resna je ta bolezen. Če vam nadalje povem, da boleha v poznih zimskih mesecih 70—80% vseh dojenčkov na njej, me boste razumele, da sem si izbrala ravno ta tema za svoj članek.

V tolažbo vam moram seveda povedati, da nastopa pri večini otrok angl. bolezen v lahki formi, ki se pri pravilni negi in prehrani lahko ozdravi; v slabih socialnih in higienskih razmerah pa se ta lahka forma razvije v težko formo, ki rabi dolgotrajnega zdravljenja.

Rachitis je splošno obolenje celega telesa, četudi nastopijo najbolj vidne spremembe na kosteh — kot omeščanje in ukrivljenje, na mišičju kot močna ohlapelost; v duševnem oziru pa večkrat močna oslabeledost. Zakaj postanejo kosti mehke? V sled raznih škodljivih zunanjih vplivov izgubi organizem otroka zmožnost mineralizacije, to je zavapnenja kosti. Pri rachitiku nastopi motnja v zavapnenju in taka kost ostane mehka. Tudi kosti, ki so se stvorile pred obolenjem, izgubijo mnogo apnenih soli in postanejo mehke. Take kosti se rade upognejo, ukrivijo in postanejo mehke.

Kateri otrok lahko oboli na angl. bolezni? Vsak dojenček — umetno in naravno prehranjen pod gotovimi pogoji, katere hočem opisati pozneje. Najpogosteje obole dojenčki med 6.—24. mesecem. Pred 3. mesecem rachitis navadno ne nastopa. Istotako so otroci po končanem 2. letu precej odporni. Kako se prične angl. bolezen? Že tedne pred prvimi znaki se pripravlja bolezen v telesu. Kot sem že omenila, rachitis ni samo obolenje kosti, kot si to predstavljajo skoro vsi laiki, ampak nastopa kot splošno obolenje v formi težke motnje telesnega in duševnega razvoja. Še predno se pojavijo tipični znaki na obolelih kosteh, vidi mati, da z otrokom ni vse v redu. Otrok — preje zadovoljen in miren — postane siten, izgubi barvo ličk, mnogo joka. Bledica lic postaja dnevno močnejša, otrok nima pravega teka in kot prvi tipični znak angl. bolezni nastopi potenje, zlasti v glavico, tako da je blazinica mnogokrat popolnoma mokra. Otrok je čmeren, nezadovoljen, vedno slabe volje. V tem štadiju ugotovi zdravnik že prve spremembe na kosteh. Pri mladih dojenčkih najpreje na glavici. Na zaglavju, najpreje na enem, dveh, treh mestih, za dinar velikih obsegov se prične preje dokaj trdna kost tanjšati, postane mehka in se da pod pritiskom prsta utisniti. Če angl. bolezen napreduje, se strnejo vsa ta mehka mesta na zaglavju, in če otipavamo tako mehko glavico, imamo občutek, kot bi otipavali papirnato škatljico. To je že težka oblika angl. bolezni. Pri takem otroku rastejo kosti na glavi

neppravilno; mehko teme ostane pri rachitičnem otroku dolgo časa odprto, medtem ko se normalno mehko teme zdravemu otroku z 18 meseci zapre. Rachitičen otrok nima na zaglavju nič las, ker se mnogo poti, glavica ga srbi in otrok drgne z njo na blazinici in si tako odrgne vse laske. Vsled angl. bolezni ne rastejo otroku obrazne kosti dovolj hitro. Zato ima kot rachitičen otrok majhen obrazček, a veliko debelo glavo. Pozneje ko se angl. bolezen ozdravi, dobi glava nerodno, štirioglasto, ploščato obliko, ki ostane otroku za vse poznejše življenje. Zobje se razvijajo rachitičnemu otroku zelo pozno in nepravilno. Zdrav otrok dobi prve zobke navadno s 6 meseci, rachitičen dojenček mnogo pozneje, večkrat šele po prvem letu. Napačno pa je mnenje, da dojenček, ki že ima dva ali več zobkov, ne more biti rachitičen. Vemo, da se rachitis razvije v vsaki starosti in da dobi otrok, ki so se mu že pokazali zobki, lahko šele pozneje rachitis. Če se rachitičnemu dojenčku prikažejo prvi zobki, slede naslednji silno počasi in nepravilno. Zobčki rachitičnega otroka so rumenkasti, črtasti, nelepi. — Razven velike glavice in malega obraza je karakterističen za rachitika velik trebuh, ki je v velikem nesorazmerju z ozkim prsnim košem in majhnimi suhimi udi. Naslednje spremembe se pokažejo na okončinah. Povsod, kjer se stikata hrustančasti del s trdim delom kosti, to je na njih koncih, se napravijo zadebeljine. Najbolj očitno na spodnjem koncu podlehti, ki se zdi pri takih dojenčkih kot oteklo, od tod izraz „dvojni udi“. Enake zadebeljine vidimo tudi na rebrih. Vse te obolele kosti, zlasti ročice in nožice, so zelo boleče. Otrok silno zajoče, če ga kdo stisne ali potegne za ročico; ravno tako boječe pritegne nožice k trupu, če ga poskuša mati postaviti na nožice, ker opiranje na obolele nožice je zanj silno boleče. V težkih slučajih angleške bolezni ima otrok take bolečine, da že kriči, če se kdo samo približa njegovi posteljici, v strahu, da ga bo kdo dvignil; ker že vsako vzdigovanje, celo samo preložitvev otroka iz mokre pleničke na suho, je za otroka zelo mukepolno. In če bi to matere vedele, koliko bolečin bi lahko prihranile malim ubožcem! — Razen kosti vidimo tudi na mišičju spremembe. Mišičje postane mehko, ohlapno, slabotno in ne nudi telesu nobene opore. Rachitični otroci so silno bledi, ker trpijo na veliki slabokrvnosti. — Razven teh telesnih sprememb vidimo tudi motnje v duševnem oziru dojenčka. Siten in jokav, vedno slabe volje, kaže rachitični dojenček tudi v inteligenci težko zaostalost za drugimi, enako starimi zdravimi dojenčki. Vsi ti dosedaj našteti znaki obolenja se pojavijo predvsem na mladem dojenčku in če peljejo takega otroka k zdravniku in se mati drži njegovih nasvetov, se angl. bolezen ozdravi brez vsakršnih posledic.

Če pa se bolezen v tem štadiju ne zdravi, se pokažejo kmalu mnogo težje spremembe. Rachitik zaostaja v celem telesnem in duševnem razvoju; silno počasi raste in če se mu rachitis kmalu ne ozdravi in traja še v 2. 3. ali 4. leto, to je v dobo, ko raste zdrav otrok najhitreje, ostanejo ti otroci pritlikavci za celo življenje. Rachitični otrok se nauči zelo pozno sedeti, pozno stati, še mnogo pozneje shodi. Zdrav otrok sedi navadno s 6 meseci sam, ker ima dovolj močne kosti in dovolj močno razvite hrbtne mišice. Ne tako rachit. otrok. Če poskusimo posaditi rachit. otroka, sedi ta tudi, a ne ravno, temveč z močno ukrivljeno hrbtenico, kakor grbast. Če ga položimo, se mu ukrivljeni hrbet zopet zravnava. Če pa rachit. otroka vedno znova in znova silimo k sedenju, predno se mu kosti utrde in mišice ojačijo, se mu sčasoma ukrivljene bolehe kosti strde in otrokova grba postane trda za celo življenje. Ravno tako napačno je rachitika pri sedenju podpirati z blazinami. Blazine so mehke in otrokov hrbtiček se v teh blazinah tudi ukrivi, ker mu blazine ne morejo dati opore! Zato rachitičnega otroka nikdar ne silimo k sedenju, tudi če sam hoče; tudi mu pri ležanju ne smemo zvišati zgavljaja z blazinami. Vsaka mati naj si zapomni, da mora rachit. dojenček ležati na trdi podlagi na hrbtu, ker le tako ga obvaruje pred ukrivljenjem hrbtenice.

Ko otrok shodi, vidimo močno ukrivljene nožice na ven ali na noter. V prvem slučaju jih imenujemo okrogle ali sabljaste nožice, v drugem pa iksaste. Tak otrok hodi gugaje se na obe strani, silno počasi in negotovo. Vsled slabotne rasti kosti ostane prsni koš majhen, je mnogo ožji ko trebuh. V takem majhnem prsnem košu so pljuča stisnjena, ne morejo se dobro razgrniti in razračiti; otroci ne morejo pravilno dihati. Vsled tega vidimo, da bolehalo rachit. otroci na pljučnih boleznih, na katarjih, pljučnicah. Rada se jih prime tudi jetika. Kakor se pohabi prsni koš, tako se pohabi pri angl. bolezni tudi medenica. Kakor vse kosti je pri rachit. otroku mehka tudi medenica in se stisne od spredaj na zadaj. Ta stisnjena medenica je velikega pomena pozneje za odraslo ženo pri porodu. Težkim porodom je večinoma vzrok ozka, ploščata medenica, kot posledica v otroški dobi prebolele rachitide. In sedaj pridem na vzroke angl. bolezni. Rachitis je „blagoslov civilizacije“.

Pri narodih, kjer žive na prostem, ki se hranijo z naravno prehrano, je angl. bolezen nepoznana. Ravno tako pri živalih. Mlade opice v ujetništvu kmalu obole na tipični rachitidi, med tem ko v zlati prostosti divjih pragozdov nikoli. Iz dolgotrajnega opazovanja otrok različnih slojev iz mest in vasi se je dognalo, da je angl. bolezen najbolj pogosta med revnimi prebivalci velikih mest, ki žive v temnih, vlažnih stanovanjih, ki se ne dajo solnčiti, ne dobro zračiti. Ravno tako je rachitis pogosta v prenatrpanih stanovanjih, kjer se kuha, pere, lika, spi, skratka en prostor za vse. V taki sobi se nabirajo vodne pare, slabi gazi, zrak je segret, slab. Zračenje je zlasti pozimi nezadostno, okna vedno zaprta. Mati si ne vzame nič časa, včasih ga v svoji zaposlenosti tudi nima, da bi nesla otroka na zrak in mali ubožec mora prebiti noč in dan v tem nezdravem prostoru. Posledica tega ujetništva — s tujko izraženo domestikacije — je angl. bolezen.

Kako to, da je rachitis tako zelo razširjena tudi v kmetiških hišah v vaseh, kjer solnca in zraka ne more primanjkovati. Ravno pri teh otrocih dobimo velikokrat težke forme angleške bolezni, zlasti v zgodnji pomladi. Zakaj ravno spomladi? Enostaven odgovor: vsaka mati zapre mlado dete čez zimo v toplo, zadublo sobo, iz katere ga celo zimo ne prinese ven, boječ se, da bi mu mrzli zrak ne škodil. Tudi okna imajo navadno čez zimo trdno zaprta. Večkrat sem videla na lastne oči, da ni prišel otrok, ki se je rodil pozno jeseni, celo zimo na sveži zrak do pozne pomladi. Pri pregledovanju rachitičnih dojenčkov se je jasno pokazalo, da bolehalo na tej bolezni predvsem nenaravno-umetno prehranjeni dojenčki, medtem ko pri prsih hranjeni obolijo mnogo redkeje in z mnogo lažjimi znaki. V svežem mleku se nahajajo dopolnilne snovi, ki vsebujejo antirachitične lastnosti, to se pravi, da preprečujejo rachitis. Te snovi imenujemo s tujko vitamini in nahajajo se v vsakem svežem mleku, človeškem kakor živalskem. Naravno hranjen otrok jih dobiva po svežem materinem mleku. Umetno hranjen otrok jih ne dobiva, ker mora zauživati kravje mleko prekuhano in se s prevretjem mleka vitamini uničijo in mleko nima več protirachitičnih lastnosti.

Kako pa to, da materino mleko ne čuva vsakega dojenčka pred rachitido? Mleko matere, ki je ves dan v temni, vlažni sobi, ki ne hodi redno na svež zrak in na solnce, je brez protirachitičnih vitaminov in ne more čuvati dojenega deteta pred to boleznijo. Zato se mora vsaka doječa mati gibati kolikor mogoče na solncu in svežem zraku, da bo njeno mleko zdravo. Umetno hranjenim dojencom pa se morajo protirachitični vitamini dovajati s pomočjo drugih svežih hranil, predvsem v obliki svežega sadja, ki je bogato na vitaminih. Z dodatkom teh hranil pa se mora pri umetno hranjenem dojenčku pričeti zelo zgodaj, že po prvih treh tednih.

O puberteti ali spolnem dozorevanju.

Dr. Fran Ciber.

Velik, mogoče največji preobrat se izvrši v življenju pač takrat, ko postane iz otroka, dečka ali deklice — dekle in mož. Brezspolno bitje — otrok stopa v dobo, v kateri se pojavljajo na njem telesni in duševni znaki, doslej neznani, stalno izrazitejši, in novo bitje gleda z drugimi očmi, drugače čuti, postane polnovreden član človeške družbe. Preobrat, kakoršnega doživi skoro vsak v svojem 14. ali 15. letu, nekateri prej drugi slej, je tako značilen, da ga človek pomni vse svoje življenje. Ne izvrši se preko noči. Leto dni, dve ali tri poteče, da je človek ustvarjen; kljub temu je to čas, ki ostane v spominu. Človek se v tej dobi ustvarja, spreminja, na novo tvori; prvotnim telesnim znakom se pridružujejo drugotni; kri, organi, sokovi v človeku dobe druge sile in zato je potreba po hrani, solncu, zraku in nasvetih v tej dobi tako velika. V pomanjkanju tega obnemorejo mlada življenja. Obrambne sile popuste in človek je prepuščen usodi, če ne pride pomoč o pravem času.

Kaj je vzrok tem izpremembam, temu prerojenju, skoro tako važnemu kot je rojstvo človeka, in mnogo važnejšemu kot je klimakterij, kritična leta človeka, ko se tudi vrši boj s samim seboj in nato sledi pomirjenje? Neznaten del telesa, žleza: pri ženski jajčnik, nahajajoč se v mali medenici, organ, kjer se tvorijo jajčne celice, namenjene oploditvi, pri moškem modro v modnjaku, tvorec semenskih celic — se zbujata v življenju. Žlezi, ki sta doslej rastli le zato, da rasteta v skladu z ostalim telesom, ki doslej nista proizvajali niti jajčec niti semena, pričenjata vršiti svojo nalogo. Da celo več: tvorijo se sokovi, ki jih žlezi ne izločata tako kot ostale žleze (žleza slinavka itd.), temveč jih izločata v kri, da po krvi krožijo in s tem spreminjajo človeka.

Ti sokovi, spolni hormoni imenovani, ki se obenem z jajčeci in semenskimi stanicami porodijo v človeku, so vzrok, da se izvrše na njem zunanje in notranje spremembe, so vzrok, da se prerodi človekova čustvenost, da čuti v nasprotnem spolu privlačnost ter — v početku bojazljivo — pozneje večjo in vedno močnejšo potrebo približavati se mu. Iz brezskrbnega otroka postaja občutljiva, tajinstvena, negotova, nečesa nenavadnega pričakujoča žena in mož. Ona, otroku lastna iskrenost, brezbrzižnost, naivnost se izgublja, na nje mesto stopajo nasprotna lastnosti in čustva. Pričenja se doba iskanja in v negotovosti se nahajajoče bitje se oprijema vsake bilke, da stopi korak naprej — k spoznanju. Napačna ali pomanjkljiva vzgoja v tej dobi rodi slabe posledice, ki so večasih pogubne. Čitanje romanov, oporečnih knjig, razglednice, izložbe, opojne pijače, ples itd. izvršijo svoje, ko je resnica vendar samo ena in tako lahko dostopna.

Prvotnim (primarnim) spolnim znakom (jajčniku, maternici, modu in ostalim že z rojstvom danim delom telesa) se sedaj pridružijo pod vplivom hormonov še drugotni (sekundarni) spolni znaki: mesečno perilo, (perioda), spontani izlivi semena (polucije) pri moškem ter spolno vzburljanje (nagon).

Mož in žena se v mnogočem telesno in duševno razlikujeta. Spomnimo se samo na to, da je žena navadno manjša, drobnejših kosti, po teži lažja, da ima daljši trup, zato pa krajše noge in roke, kratek prsni koš, daljši in bolj izbočen trebuh, ožja ramena ter manj razvito mišičje. Toda to niso tipični znaki za nastop pubertete. Sele ko se pričnejo razvijati pri deklici prsa (mlečne žleze), ko zrasto pod pazduho lasje, ko pričanja rasti mladeniču brada ter dobi vsled hitrejšje rasti jabolka in glasilk nižji glas, ko se pri ženi razširjajo boki, se človek bliža spolni zrelosti. Trebušno dihanje pri moškem, prsno pri ženski, izrazit pas (taille) ter oble oblike pri slednji nam spopolnijo sliko.

Mladina pa, kateri spolni sokovi manjkajo ali jih nima v zadostni množini, ostaja dalje časa nerazvita, dolgo v mnogih ozirih na stopnji razvoja otroka. Z 20, 30 leti so še dečki in deklice ter jim je neznano ter tuje to, kar se dogaja s sovrstniki.

Nasproten pojav je prezgodnja spolna zrelost.

O mesečnem perilu naj omenim samo to, da nastopi v tem času prvič in da nato bolj ali manj redno nastopa v mesečnih presledkih. Včasih izostane tudi za delj časa. Ker je prvo perilo za dekle, ki ni opozorjeno, več ali manj težek udarec, je treba razvoju otroka pozorno slediti ter ga pravočasno pripravljati na to.

Doba, o kateri govorimo, je ena najtežjih v življenju. Nagli telesni in duševni razvoj v tej dobi zahteva posebne pazljivosti. Potrebna je izdatna hrana in ugodne življenjske razmere, da se na eni strani omogoči rast, na drugi prepreči možnost nastopa kake zavratne bolezni (jetike in podobno). Človek, ki je v tem času egocentrično orijentiran, potrebuje dobrega vodnika, duševnega učitelja in svetovalca v vprašanih, ki so zanj življenjske važnosti. Ali niso v prvi vrsti poklicani starši, da podpro otroka v tej dobi? Ali niso oni zato, da vzgajajo otrokovo voljo, ki ne sme postati slaba in podlegati samoskrumbi (onaniji), ki je prirodni pojav le toliko časa, dokler se vrši zmerno in ne slabi telesa. Vsak mladenič in mladenka morata biti poučena o spolnem vprašanju zato, da ne zajemata razjasnitve iz slabih virov. Poznati morata točno vzrok spolnim boleznim, njih posledice, kakor tudi potek bolezni in z njo združeno težko duševno razdvojenost. Zamolčati se jima tudi ne sme, da je danes radi splošnih in pridobitnih razmer težko misliti na ženitev v zgodnjih letih in da je sporedno tem prekomerna onanija ali nezakonski otrok človeku često največja ovira pri dosegu njegovih ciljev. Spolna vzgoja je dandanes na žalost često pogrešena. 18 do 20 let star mladenič in dekle že davno vesta to, kar se jima da ob naturi ali drugi taki priliki. Z najboljšim namenom dano je sedaj prepozno nudeno, ker izvedela sta to že mnogo preje, a žalibog na nepravilen način.

O razvojni dobi otroka. Dr. E. Jenko-Groyerjeva.

Ni mogoče točno časovno določiti, s katerim letom nastopi razvojna doba za doraščajoče dekletce ali dečka. Različni vplivi rase, podnebja ali individualnih posebnosti so pri tem zelo važni. Pri južnih narodih nastopi razvojna doba nekaj let prej, pri severnih nekaj let kasneje. Za srednjeevropske narode se šteje razdobje od 12. do 16. leta za razvojno dobo obeh spolov. Dekleta se razvijajo hitreje; so izjeme, ko so že z 10. letom v razvoju, pa tudi obratno, še-le z 22. letom. Oboje je nepravilno, celo škodljivo, ter potrebuje zdravniškega posvetovanja. Kakor raste ogrodje, tako tudi rastejo in se razvijajo notranji organi, spolne žleze, živčevje. Toda pri neugodnih okoliščinah, zlasti pri pomanjkanju življenjskih potrebščin se razvoj ne vrši tako urejeno normalno, marveč zaostaja ali rast kosti ali rast spolnih organov. Tudi druge izrednosti se pojavljajo, tako nabreklost ali prebujna rast golšne žleze, kar je bilo pri nas po vojni zelo pogosto. Pomniti je, da le normalni razvoj vseh organov otroškega telesa pospešuje njih pravilno delovanje in da je od tega odvisna ne samo telesna (fizična) ampak tudi duševna moč odraslega človeka.

Vrzeli, ki so nastale med svetovno vojno v zdravstvu ravno doraščajočih otrok, so se izpolnile in nadomestilo se je tekom 10 let malone vse, kar je manjkalo naraščaju. Sedaj se negujejo otroci neprimerno skrbneje in pravilneje z zdravstvenega vidika kot pred 25 leti. Smatra se potrebnim poučiti doraščajoče otroke o postanku in razvoju človeka, kar so deloma prevzele šole.

Kdaj in kako naj starši prično ali dopolnjujejo pouk o prirodnih tajnah človeškega razvoja? Starši bi morali biti pripravljani in poučeni o tem, kako naj otroku razložijo pomen in važnost spolnega življenja. Mnogo otrok je razboritih, zlasti oni, ki živijo na deželi in se naravno življenje svobodno razgrinja pred njihovimi očmi. Nešteto prilik nudi priroda, katere naj porabi sleherni oče napram sinu, mali napram hčerki, in opirajoč se na množenje rastlinstva ali živalstva, obrazloži, kako povsod iz malega raste veliko, iz zrna kot iz kapljice krvi. Pri tem naj bi nihče ne pozabil na etično vzvišenost človeškosti. Zato naj se ne boje matere, da bi izgubile na svojem ugledu (avtoriteti), ko nastopi razvojna doba otroka in ž njo nujnost pouka o menstruaciji. Mati mora ob tej priliki pojasniti zdravstveno postopanje, da ne obole deklice v tej dobi na pljučih, živcih, krvi, ali da ne ukrenejo česa napačnega in kvarnega proti naravnim pojavom, kakor se je dogodilo 15 letnemu dekletu, ki si je ob prvi menstruaciji celo uro pustilo teči mrzlo vodo po hrbtu, pa je čez par tednov umrlo za hitro jetiko.

Starši morajo vedeti, da zahteva razvojna doba smotrenega telesnega in duševnega postopanja. Prehrana, telesna snaga, gibanje pri delu, v naravi ali tudi v zaprtih prostorih, športne in telovadne vaje, za vse so posebna navodila in pravila.

Duševna vzgoja naj se usmerja po zmožnosti otroka; preveč učenja tudi pri najzposobnejših v razvojni dobi ne utrdi možganskega delovanja, utegne pa škodovati razvoju telesa, kar se izraža v slabokrvnosti ali na različnih živčnih motnjah, celo v božjasti. Včasih se duševni napor v razvojni dobi izkaže kvarnim šele od 15. leta dalje. Pred nekaj leti je bilo na mednarodnem ženskem kongresu v O. statistično dokazano, da je za dečke in deklice zdravstveno potrebno, da med 12. in 16. letom prekinejo učenje za eno leto in posvete ta čas telesni vzgoji in spretnosti. Gospodinjska in poljska dela zahtevajo dokaj spretnosti, ki se mora tudi vaditi, kar pa ni mogoče, če je otrok zaposlen s šolskim poukom. Tudi igre naj bi se gojile, ker bodrijo otrokov duh ter ga spodbujajo k izpopolnjevanju. Nekaj staršev je tudi pri nas poizkusilo z enoletnim premorom pri 13 in 14 letnih otrocih. Izkazal se je prav dober uspeh. Starši naj zasledujejo pomanjkljivost konstitucije (ustroja), kar se pokaže posebno v razvojni dobi, ter jo skušajo popraviti in izpopolniti s primernimi vzgojnimi in zdravstvenimi metodami.

Duševno zdravstvo (mentalna higijena) predpisuje za razvojno dobo borbo proti slabim navadam čutovnega značaja, kakor so izbruhi nagle jeze, trmoglavost, čmernost, jokavost in drugo.

V Ameriki in Angliji so že dolgo posebne šole, kjer se poučuje duševno zdravstvo (mentalna higijena) po najbolj izkušenih metodah. Kako se v Ameriki in na Angleškem otroci varujejo, razumevajo, pravilno razvijajo, je očitno vsakomur, ki je obiskal te države. Odrasli so vedno obzirni, vljudni in potrpežljivo pouče otroka, kako naj se obnaša in nastopa. Skoraj bi kdo mislil, da so tako „razvajeni“ otroci precej neznojni. Pa je narobe. V obeh državah so otroci prijetnega, naravnega vedenja, ki jih brž družijo v prijateljsko vez s tujci. Naraščaj iskreno ljubi svoje učitelje, ki mirno in ljubeznivo postopajo ž njimi v šolah. V omenjenih državah se učijo otroci v nižjih šolah manj kot v evropskih, gotovo pa je, da se boljše in ljubkejše vzgajajo, ker se veliko polaga na srčno vzgojo, ki mora ravno v razvojni dobi doseči višek. Učinkovitost takega ravnanja se spozna n. pr. v obrežnih kopalščih; očividci pripovedujejo, da so bili sredi velike množice otrok, pa niso nikoli opazili, da bi kateri jokal, kar se pri nas splošno dogaja. Izvrstno in smotreno čuvanje afektov (izbruhov čutenja) ohrani otroške živce v razvojni dobi v ravnovesju. Zato je značaj tako vzgojenih otrok samostojen, prijeten in zaupljiv. Odrasli so v naslednjem rodu enakega vedenja napram svojim otrokom in tako se vrši vzgoja mirno, brez posebnega truda za lepo in taktno vedenje, ker vsrkava doraščajoča mladina iz svojega okoliša moč mirne, uravnovešene samozavesti.

Stari rek pravi, da mora biti človek svojim roditeljem hvaležen za življenje. Taki so lahko naši starši. Taki bi morali biti naši starši. Toda v večini primerov bi morali roditelji prositi svoje otroke odpuščanja, da so jim dali življenje.
(Ellen Key).

Revež je otrok.

Marija Kmelova.

Otrok je svet zase; otrok je kraljestvo; otrok je veličanstvo; otrok je otrok. Otrok potrebuje vsega človeka; otroka je polna vsa hiša; otroka je en sam „zakaj“.

1.

Trave se leskečejo v rosi. Pajki mežikajo v srebrnih tenčicah. Mravlje še spijo pod rjavo rušo. Otrok teka na paši za živino, vriska in poje in se plaši šole, ki je tesna in mrka, dasi je stavba trikrat večja od domače hiše. Pa ondi ni trav in rose, ni srebrnih pajčevin v soncu, ni živih lučk. Je samo črna tabla in zatohli vzduh po kredi. In je „gosposka“, urad bres srca. Revež je otrok.

2.

Kuhinja se pari v sopari. Vzduh po kuhinji in pomijah in množica muh. Vse-križem otrebki in olupki. Gosposki otrok se motovili okoli, pobere skorjico in jo žveči. Zajutrek se je razlil, mama je zgodaj odšla v službo, služkinja ne ulegne. Otrok je lačen. Pa je še daleč do kosila. „Mama!“ zakliče. A mame ni. „Kaj silnaš že zopet! Igraj sel!“ zasliši, stisne se v kot in sede na lla.

„Daj mi konjiča!“

„Je zaklenjen v omari.“

„Pa v sobi bi bill!“

„Boš vse umazal.“

In je troje tepih, svellih sob v soncu, a otrok je v kuhinji, da so sobe čiste, dokler se ne vrnejo starši. Revež je otrok.

3.

Ves dan je bil otrok pri knjigah. Dopoldne v šoli, popoldne pri nalogah. Zdaj je večer in je lačen in zaspan. Večerje pa še ni. „Ob sedmih bo, le počakaj!“ Pa se same od sebe zlepijo trudne trepalnice, otrok obnemore in obleden zaspi na zofi. Ob osmih ga zbudijo: siten je in nič mu ni do jedi. Le spal bi rad. A mora za mizo, se mora lepo vesti, mora vse pojesti s krožnika in karanja in osornih besed ni ne kraja ne konca. Revež je otrok. Sredi noči plane otrok iz spanja. Strašne sanje so ga motile že dokaj časa. Zdaj pogleda, pristuhne. Ropot in topot, loputanje z vrati, psovke švigajo ko strele. Očka in mama! Joj! Otrok zajoka, se skrije pod odejo in trepeče vso noč. Zjutraj se zbudi težke in vroče glave, pozabi nalogo doma, dobi v šoli slab red, ni pazljiv in točnih odgovorov. Le zdeha se mu venomer. Da je lenoba in zaspan, zasliši. In doma je siten in prepirljiv, zadirčnih odgovorov in učenje mu noče v glavo. Nato je kaznovan. Revež je otrok.

4.

In še je revež otrok, ko je v taki lepi oblekici, da se na igrišču niti skloniti ne sme, in še je revež, ko se ne sme igrati z lepimi igračkami, ker jih je škoda in jih zapro v omaro „za spomin, ko boš velik“. In še je revež, ko priteče poln smeha domov in hoče brž povedati, kako „imenitno“ so se stekli iz šole grede, pa mu mahoma zamre smeh, ko tega ne sme povedati, ker se kaj takega pač ne spodobi. In je še revež otrok, ko mora tolikrat sam ali s služkinjo prebiti večer, ker gredo starši „na zabavo“ ali seje; in je še revež, ker ne sme biti to, kar je, — namreč otrok.

Bog pomagaj, križ je z otroki in je križ z nami, velikimi. In vsa nega in higijena in skrb in društva za otroka in stoletje otroka je tak majhen, droban prašek, če ni v domu duše, plamenčka, ljubezni za otroka v tistem pomenu, ki je edini: da je otrok otrok in moramo biti z njim majhni, preprosti in do dna potrpežljivi.

Koliko jih je, ki se potikajo v brezdelju po ulicah, upirajo poglede v mične izložbe in čutijo na dnu zbeganih dušic: „Manje smo kot drugi otroci, ker to ni za nas.“ — Zakaj?

„Ne zato, ker so starši iz delavskih krogov, revščina in pijanost vsakdanja, o ne, ampak zato, ker nimam tople sobe, igračk in kruha.“ Počasi se v teh otrocih začne buditi zavist do boljše situiranih. Ne vedo pa ti revčki, da marsikateri tistih srečnih otrok nima bogzna kako imovitih staršev, da pa nosijo ti starši del svojega zaslužka v hranilnico, ne pa v gostilno.

Obzorje takih bednih otrok je pač v luči ulice. Čim živahnejši je promet, tem večji je vpliv na otroka, ki se lovi v tem labirintu. Tu stegne ročico, da bi kaj ukradel, tam, da bi dobil kaj vbogaime. Včasih se otrok sam odloči na ta korak, včasih ga prisilijo starši res iz potrebe, še pogosteje pa da dobe kak „dinarček za suho grlo.“ Policija, poboljševalnica, zavodi, zavetišča in druga humana društva vrše pač svojo predpisano dolžnost. Vprašanje je pa, če vpliva ta metoda na otroka res vzgojno-materinsko ali samo paragrafsko in odvratno. Kako je tudi otroku, ki je vajen raznih svoboščin, v zavodu? Kaj ni kot ujeti ptiček?

Poulični otrok ne sme nikoli občutiti pritiska vzgoje. V svoji nezrelosti se pogosto razvija ravnotako v negativno smer kot tisti, ki ga prepuščamo ulici sami. Ti drugi se razvijajo v razne kriminalne tipe, prvi pa v socialne nezadovoljneže, ki rovarijo proti obstoječem družabnem redu. In ni čuda. Dom jim ni dal ničesar, družba pa tudi ne. Sami so s seboj in v vrtežu hitečih, zaposlenih in neobčutnih ljudi otople, okamenane za vse, kar je iznad vsakdanjih potreb.

Poulični otrok je kot brezciljen nomad. Vajen širokih ulic, pričakuje od njih vse, prav vse. Zato bi mu morala odpreti ulica miren kotiček, kjer bi se vsaj za hip oddahnil od dušičnega ropota in hitrice in se potopil v lepše in globlje misli. Moderne države, posebno Nemčija, so odprle nešteto otroških čitalnic in knjižnic v taki meri, da marsikje odpade vprašanje šolarskih bibliotek. Tudi Zagreb ima že svojo prvo otroško čitalnico.

Čitalnice so pod vodstvom dobrih pedagogin (praksa je pokazala namreč, da so žene kot knjižničarke mnogo bolj na mestu kakor moški), ki imajo poleg predpisanih študij (srednješolsko maturo) še posebno strokovno izobrazbo z diplomskim izpitom. Specializiranje traja 2—4 leta.

V taki čitalnici pride otrok res do izbranega čtiva, ki vpliva na njegovo vzgojo in izobrazbo. Na varnem in toplem je pod neobčutenim nadzorstvom knjižničarke. Prihaja in odhaja po mili volji.

Predavanja s skioptičnimi slikami, otroške filmske in gledališke predstave, koncerti, obiski muzejev etc. gotovo tudi povoljno vplivajo na pouličnega otroka, ki je prepuščen sam sebi kakor kamen na poti, v katerega se lahko zadene vsak.

In tak poulični otrok, ki je navajen na slabo, grdo in žalostno, bi dobil tako vsaj dojem ali zmisel za lepo, vzvišeno, dobro in resnično. Nič ne de, če mu je ulica vtisnila zgodaj svoj pečat v mlado dušo — nikoli ni tako silen (razven pri patoloških in kriminalnih tipih), da bi mu solnčna plat življenja ne mogla dati energije za delo in napredek. Če je izpil čašo pelina prej kakor drug otrok, je bridko; toda za vsakega otroka bije ura spoznanja, ko pade zavesa ter se znajde sam: z življenjem, ki je pač tako, da ima dve strani, kjer si potem človek zgradi svojo prihodnost.

Mati in otrok.

Marijana Kokalj-Zeljeznova.

Najtesnjeje je sožitje med materjo in otrokom. Otrok se oklepa matere tako dolgo, dokler čuti potrebo; potem — in to mater najbolj boli — se upoti sama na neznano življenjsko cesto. Mati mu splahne v daljno sliko, s katero je doživljal prvo bol ter zaznal prve odtise zunanjega sveta. To sliko nosi s seboj in v najtežjih trenutkih pokleka pred njo, rekoč: „Mati, mati, tako sem žalosten, kajti svet je tako hudoben!“ Materina misel ga spremlja povsod. Njeno večno hrepenenje je ob vsaki uri: otrokova sreča. In zato so njene noči prečute, dnevi zatopljeni v delo. Otroček pa v svojem egoizmu skaklja, vriska in čeblja mimo njenih skrbi in požrtvovanj. Vsak dan ji prinaša novih gibov, besed... Mati ga opazuje z ljubeznijo, včasih celo s preveliko. In če bi takole spremljala malega zemljana od prvih dni življenja, bi lahko napisala krasno, zanimivo, zabavno in zelo koristno knjigo.

Nekaj odlomkov iz te ogromne pestre knjige nam bo dalo slutiti, kako bogato je otrokovo doživljanje v najranejši življenjski dobi.

Ze pri dojenčku lahko govorimo o njegovem svetovnem nazoru, ki je seveda popolnoma materialistično in grobo realno obeležen. To njegovo svetovno naziranje je v zvezi z železno voljo ali energijo (mnogi mislijo, da je trma). Če je dojenček lačen, joka kar se da in tedaj mu ne pomaga sto dudic ali drugih pomirjevalnih sredstev. Isto velja tudi za pestovanje in drugo. Pozneje, ko se že ozira po božjem svetu in proži ročico za določenimi predmeti, je razjarjen, če ne dobi, kar je želel. Če hoče, n. pr. uro, (ki je višek zanimanja pri vseh otrocih), ga ne bodo odvrgla od njegove namere niti slaščica ali kaka igračka. Vsak predmet, ki ga dobi v zameno ure, trešči neusmiljeno ob tla. Šele ko se začne buditi v otroku oblikovna (ustvarjajoča) fantazija*, otrok spremeni tudi svoje stališče napram zunanjemu svetu. Prej je bil vlak samo vlak in nič drugega, zdaj pa je vlak vsaka škatlja, čevelj, svinčnik itd. Tedaj tudi začne pojematii „trma“ in otroku se da že kaj dopovedati. Okoli 3 in pol do 4. leta se fantazija tako razvije, da si otrok lahko zamišlja predmete, ki jih sploh nima. Orok se igra (igra tako izpolnjuje otroku vso predšolsko dobo) in pravi:

„Tu, na tleh imam pet svinčnikov!“

Mati: „Kje?“ Saj ni res! Ne vidim jih.“

Otok: „Samo tako se igram.“

Tu nam odkriva otrok novo fazo v svojem razvoju: zaveda se igre kot igre; sanj kot sanj; torej loči strogo realnost od nerealnega (zamišljenega). Pojm „sanje“ veže s pojmom posteljica. Otok: „Več mama, kaj se mi je sanjalo!“

Mati: „Kaj?“

Otok: „Aeroplan sem videl. In čisto nizko je letel.“

Mati: „Res?“

Otok: „Da, ampak ti ga nisi videla, ker je bil v moji posteljici, ne pa v tvoji.“

Sedaj stopajo v njegovo življenje razne zamišljene osebe, duhovi etc. Silno rad gleda ilustracije, pogovarja se z njimi, jih opisuje in posluša pravljice. Sicer se prične zanimanje za pravljice mnogo preje in medtem ko zanima najprej otroka materialna stran (kot jed, soba etc.), ima na tej stopnji veselje do samih oseb in dogodkov. Otok pa ne posluša samo rad pripovedovanja drugih, ampak sam rad pripoveduje pravljice. Seveda prikojji po svoje tako, ki jo je slišal in kar še posebno pokaže otrokovo pravo dušo. V

* Psihologi jemljejo starost med 2¼ in 3 l., kar pa velja samo za prvorojenega otroka.

pravljici „Rdeča kapica“ je za otroka okoli 3 let najzanimivejše, kaj je nesla deklica v košarici. Njeno srečanje z volkom (kakor tudi scena iz Snegulčice, ko prepusti lovec dekletce v gozdu usodi) vpliva na otrokovo dušo gotovo grozno, kajti ko pride otrok v svojem pripovedovanju do teh mest, pravi: „Rdeča kapica (ali Snegulčica) je stekla k svoji mami in domov.“ Včasih je pa doživljanje strahu tako silno, da reče otrok: „Jaz sem stekel k svoji mami.“

Pozneje šele otrok doume celo pravljico. Pravljice, ki si jih otroci sami izmislijo, so zelo originalne. Njih vsebina je iz neposrednega otrokovega okoliša, toda ne iz neposrednega doživljanja. N. pr. Rožica in ura sta se gledali. Za je ura padla na rožico in obe sta se razbili! (Interesantno je, da lastne pravljice navadno končujejo s popolnim uničenjem). V tej dobi otrok zelo rad rima besede, pa tudi take brez smisla, n. pr. pika — mika — slika, — nika itd.

Znano je, da je otrok risar — vse popiše in porišo. Glavna interesna sfera so pač hiše, cerkve, vrtovi, mostovi, posebno pa vlak, avto, aeroplan, pozneje tudi osebe in živali. Vsa okolica živi z njim. Med risanjem govori — torej svoje misli pove in izoblikuje. Kot risar, tako je tudi gradbenik in zida, zida neboličnike, vijadukte in predore. Zelo rad poje, deklamira etc. Da je otrok tudi tvoritelj besed, ni redko. Posebno ko začne govoriti, izmišlja v pomanjkanju besednega zaklada in tvori nove besede; n. pr. iz glagola „tolči“ napravi samostalnik „tolča“ za kladivo in drugo.

Posebno vprašanje v otrokovem žiljenju so vprašanja. O tem bi se moglo govoriti zelo obširno. Prvi štadij vprašanj bazira na „kaj je to?“ in bi se mogel primerjati prvi dobi grške filozofije, kjer je bilo načelno vprašanje „kaj je duša, zemlja;“ drugo pa je iz dobe vzročnosti ali kavzalitete, ko otrok sprašuje „zakaj“, ker hoče prodreti v bistvo pojmov in narave. Otrokova vprašanja pogosto zasupnejo odraslega. Le žal, da mi navadno smatramo otrokovo nenasitno izpraševanje za grdo navado, ne pa globok vzmet splošnega zanimanja. Sodoben otrok je nenavadno „bister“ in pogosto bolj po naključju kot smotrenosti staršev, kajti današnja civilizacija in tehnika sta mnogo bolj priklenili nase otrokovo zanimanje kot pa nekdanje tičanje v sobi. Če opazujemo prvorojenega otroka, vidimo, da se v empiričnem (poizkusnem) oziru mnogo bolj počasi razvija kot pa drugorojeni. Prvorojeni otrok si mora sami krčiti pot do spoznanja in raznih igric, zabav; medtem ko ima drugorojeni lažje stališče: on kratkomalo posnema starejšega. Prvorojeni otrok ima n. pr. šele okoli 2½ l. škatljo za vlak; drugorojeni pa že z 1½ l. potiska škatljo in izgovarja: „u...u“, itd.

Kakor je otrok materi središče njenega življenja, tako je tudi mati „vse“ otroku. Vsako presenečenje, igračko, vsak izum in odkritje zaupa najprej njej.

„Mati in otrok“ nudita še vedno umetnikom neizčrpen motiv, ki je bil že tolikokrat upodobljen in sliki, kamnu in besedi v vseh virajacijah od najbednejše proletarske do nebeške Matere.

„Mati in otrok“ sta tudi važen faktor v družabnem razvoju, kajti dobre matere dodo človeštvu velike može. In če dodamo staro, obrabljeno frazo: „otrok je materina sreča in žalost“, pristavimo še: „da je zakon brez otrok kot dan brez solna.“

Moje šole, ki jo sanjam, ne bo tako dolgo, dokler bodo države doprinala največje žrtve militarizmu. Šele ko bo ta premagan, se bo razvoj tako dvignil, da bo svet videl, da je najdražji učni načrt — najboljši. Kajti takrat bodo začeli ceniti močne človeške možgane in srca kot najvišjo vrednoto družbe.
Ellen Key („Stoletje otroka“).

Beseda materi.

Manica Komanova.

Misli si, draga mamica — bodisi že ta ali ona — da zopet sediva tam v Tivolškem parku, tvoj malček pa se motovili pri najinih nogah in brodi po pesku. V duhu te čujem, kako govoriš o svojem ljubljénčku in me ponovno izprašuješ:

„Povej mi svoje mnenje! Kako misliš? Rada imaš vse te — le naše malčke, torej govori! Sicer se trudim dan in noč kar najbolj morem, vendar mi morda ti lahko svetuješ še kaj boljsega, kako naj ravnam s svojim malim, da bo prav.“

Ljuba mati! Problem otroške vzgoje, natančno opisan, bi napolnil debelo knjigo. A meni je odmerjen le pičel prostor. Odgovarjam ti samo na splošno in povdarjam najvažnejše.

Predvsem vzgajaj z vzgledom! Ogibaj se vsega, kar bi kvarno vplivalo na otroka! Skrbno pazi, da te otrok ne zaloti na kaki še tako brezpomembni in nedolžni laži! Ti moraš biti v otrokovih očeh oltar vse popolnosti in le tedaj ti bo omogočena res dobra in uspešna vzgoja otroka. Tudi če bi tvoj ljubljénec kje drugod, na primer med tovariši, čul in videl kaj napačnega ali grdega, ga bo tvoja beseda takoj ozdravila ter mu pristudila vse ono že samo zato, ker grajaš ti. Gorje pa v takem slučaju, če te otrok ne smatra več za višek popolnosti in če dvomi nad resničnostjo tvojih besed.

Ljubezni do otroka, tebi, mati, pač ni treba priporočati. Varuj se pa, da ne boš ljubila slepo ter omalovaževala ali celo popolnoma prezrla vseh otrokovih napak! Kakor hitro opaziš na detetu nekaj, kar veš, da ni prav, nastopaj vedno odločno! Boljše je zate in zanj, da ga kaznuješ in ozdraviš ti, nego da bi morali to vršiti pozneje drugi ljudje.

Otrok čeblja najraje z mamico. Zato glej, da se bodo vajini pogovori večkrat sukali okrog tega, kar bo prej ali slej treba detetu vedeti in si zapomniti. Tako mu boš kar mimogrede najboljša učiteljica.

Da ne postane tvoj pouk malim ušescem presuhoparen, poskusi sem in tja s kako poučno pravljico ali pripovedko, kateri bo otrok sledil z velikim zanimanjem. Je že tako, otroški duh sili vedno v neki bajni svet. Iz pravljice, ki mu jo poveš, izlušči in povdari potem vse ono, kar veš, da bo dobro vplivalo na otroka. Nauke iz pravljic si dete dobro zapomni in si jih posebno vtisne v mlado srcece.

Ne ljubkuj ga pretirano in ne obsiplji ga z imeni, ki so včasih že presmešna S tem ga razvajaš in mehkužiš. Otrok je v svojem bistvu naraven, nepokvarjen in za svojo dobo dovolj bister, zato brez pretiranega ljubimkanja kaj hitro uvidi, kdo ga ljubi in mu želi dobro. Moja mati, ki je bila gotovo ena najboljših mater, nas ni nikoli pretirano ljubkovala. Tega se držim tudi jaz. In vendar se otroci vedno radi zbirajo okrog mene.

Otrok je po naravi dober. Dober večkrat do smešnosti. Pazi, da te dobrote ne skvariš z napačno besedo ali nepravilnim postopanjem.

Lansko leto se mi je na primer pripetilo tole!

Sedela sem v krogu otrok na travi tam pod Tivolškim gozdom. Pogovor je nanesel na hrano. Razlagala sem o kakovosti raznih domačih jedil in naštevala jedila, ki so posebno priporočljiva in zdrava za deco. Pa me vpraša mali fantek: „Ali vi radi jeste češpljeve cmoke?“

„Rada! Češpljevi cmoki so prav okusna in tečna domača jed,“ mu odgovorim.

Nekaj dni pozneje sem bila z otroki spet na običajnem igralnem prostoru.

Tedaj pristopi prej omenjeni fantiček in mi skrivnostno šepne, da ima nekaj zame. „Pa ne sme nikdo videti,“ reče in me vleče iz gruč.

Radovedna, kaj mi bo povedal, stopim z njim za bližnji grm. Deček potegne iz žepa nekaj v papir zavitega in mi ponudi:

„Nate! Kar hitro pojejte!“

„I, za božjo voljo, kaj pa imaš,“ vprašam.

„Češpljev cmok. Kar jejte! Saj je moj. Namesto treh sem pojedel samo dva.“

Tega sem prihranil za vas. Dajte brž, dokler je še gorak!“

Čeravno bi se bila rada zasmejala prav iz srca, vendar sem skušala ostati resna. Moj smeh bi namreč napravil na fantička vtis, kakor da nečesa ni storil prav, in on bi bil užaloščen. Da si je pritrgal pri jedi samo zato, da bi razveselil mene, to je za mali, nikdar siti želodček velika žrtev, ki kaže, kako dobro srce je imel ta otrok. In to srce je bilo treba previdno očuvati, da bo ostalo dobro še nadalje. Pohvalila sem ga, ker se je spomnil name, jed pa odklonila z motivacijo, da sem pravkar obedovala tako izvrstno in zadostno, da bi bila prava požrešnost, če bi zdaj pojedla še ponujeni cmok.

„Le kar sam ga pojej“, pravim. Šel ti bo v slast, ker si opoldan jedel premalo. Jaz pa te imam vseeno rada.“

Deček je ubogal brez ugovora. Urno je pojedel cmok ter si obliznil prste. Nato sva se vrnila h gruči, oba zadovoljna.

O otroška duša! Tako odkrita, dobra in priprosta je in vendar zahteva njena vzgoja toliko pazljivosti in uvidavnosti. Mati, čuvaj ta svoj največji zaklad budno, vzgajaj ga vestno in previdno, ljubi ga ne s slepo, nego s pravo in požrtvovalno ljubeznijo! Le tako boš priborila svojemu miljencu in sebi zaželjeno blagostanje.

Skrb za otroke izseljencev.

Uredništvo.

Na pobudo Družbe sv. Rafaela za varstvo izseljencev v Ljubljani so obhajale 29. novembra t. l. vse župnije Dravske banovine izseljeniško nedeljo z namenom, da bi se oživele boljše zveze med našimi izseljenci v tujini in njih svojci v domovini.

Ženski svet se spominja pri tej priliki posebno otrok naših izseljencev, ki žive v tujini, katerim je domovina nepoznana in ki ne morejo pojmovati, kaj je zmisel in ljubezen do domovine.

Po statistiki, ki jo je na predavanju podal izseljeniški nadzornik, je ostalo okoli 100.000 naših odraslih izseljencev po vseh vetrovih sveta. Raztreseni po svetu so tudi njih otroci, ki štejejo tudi stotisoče.

Letošnje poletje je dospelo 200 otrok naših izseljencev iz Nemčije in Holandske na enomesečno letovanje v domovino. Ob sprejemu smo ugotovili, da manjka tem otrokom naša narodna vzgoja, in pri nekaterih se je videlo, da jim manjka tudi druga vzgoja.

Ko so se vračali, je njih vedenje pričalo, da so se notranje obogatili. Seveda vseh stotisočev otrok naših izseljencev ne moremo povabiti na letovanje v domovino, in vendar se bo moralo v tem pravcu nekaj storiti. Kaj bo iz otrok, ki so zrastle popolnoma pod tujim vplivom na tuji zemlji, ko se bodo nekoč vrnil kot dorasli v domovino. Našega jezika ne bodo poznali, našim družabnim razmeram bodo tuji, sami s seboj bodo postali nezadovoljni in se čutili nesrečne.

Otroci naših izseljencev, ki se bodo vrnil n. pr. iz Argentiniije, bodo govorili španski jezik, iz Brazilije portugalski, iz Avstralije angleški, iz Francije francoski, Nemčije nemški, pri tem ne bodo razumeli jezika svojih očetov in mater. Morda bodo otroci naših izseljencev iz Sev. Amerike po zaslugah naših tamošnjih župnijskih in zasebnih šol govorili vsaj deloma naš jezik, ali mnogo teh ne bo. Mladinski oddelki slovenskih podpornih jednot imajo namreč že svoja glasila v angleščini, angleške zabavne večere itd.

Ne trdim, da so sploh vsi otroci naših izseljencev prepuščeni tujcem ali pa nikomur. V tem pogledu pričajo podatki:

1. Otroci imovitih izseljencev, ki so postali trgovci, podjetniki, posestniki itd. se šolajo. Taki starši skrbne za svoje otroke, šolajo se pa vendarle v tujem jeziku, in ako dobe še tuje državljanstvo, pozabljajo na Jugoslavijo, posebno če se jim godi dobro.

2. Otroci delavskih slojev, če živijo v slovenskih naselbinah, govore med seboj v mladosti še kolikor toliko naš jezik, vsaj dokler žive s starši skupaj. Ker nimajo svojih šol, se izobrazujejo v tujem jeziku in pozabljajo pri tem na svojo narodnost.

Za te otroke naših izseljencev so velike važnosti zasebne župnijske šole in večerni tečajji za učenje našega jezika. Tukaj mislimo, bi Družba sv. Cirila in Metoda imela priliko, se blagodejno vdejstvovati in rešiti mladino naših izseljencev potučjenja.

3. Otroci umrlih naših izseljencev so najbolj zapuščeni, v izobraževalnem oziru se nihče ne briga zanje, pa naj žive v tujini ali če so repatriirani v domovino.

Kako naj poskrbimo za našo vzgojo izseljeniške dece?

Morda bi to nalogo prevzela Družba sv. Cirila in Metoda, vsaj za šolanje naših otrok v Argentiniiji in v Franciji.

Domovina se v zadnjem času res zaveda, da ima dolžnosti do svojih izseljencev, ali do smotrenega dela za rešitev našega naraščaja v tujini dosedaj še ni prišlo.

Roditelju.

Hočem, da hrepeni tvoja zmaga in dobrotla po otroku. žive spomenike grádi svoji zmagi in svojemu osvobojenju.

Gradi nad sebe samega. Toda prej mi moraš biti zgrajen sam, pravokotno na duši in telesu.

Ne plodi se naprej, nego navzgor. K temu naj ti pomaga vrt zakona.

Ustvarjaj večji život, prvo kretnjo, kolo, ki se vrti samo iz sebe — ustvarjajočega ustvarjaj.

Zakon: Takó imenujem voljo dveh, ki hočeta ustvariti eno, ki bo več kot tista dva, ki sta ga ustvarila. Spoštovanje imenujem zakon, spoštovanje drugega do drugega kot do onega, ki hoče tako voljo. Nietzsche.

Izvestja

Po ženskem svetu.

Mednarodna ženska zveza za mir in svobodo je zborovala oktobra meseca v Frankfurtu o. M. V Nemčiji je imelo to mednarodno združenje vedno malo pristašinj. Našim ženam, ki se udeležujejo mednarodnih zborovanj, je znano, da se kažejo Nemke večkrat kot fanatične nacionalistke predvojnega kova, pa čeprav nastopajo kot mirovne zastopnice. Vendar je tudi v Nemčiji skupina žen, nemška podružnica Mednarodna mirovna ženska liga, ki združuje res prave, nepristranske pacifistke, ki so bile že med vojno izrazite nasprotnice vojskovanja. Umovno, da jih je nemška javnost od l. 1915. dalje neprestano napadala in sovražila, toda članice so vztrajale pri svojih nazorih in niso niti za las popustile. Oktobrsko zborovanje Mednarodne lige je imelo dostojno in času primerno lice: z ozirom na težki gospodarski položaj je odklonilo vse oficijelne sprejeme in banquette.

Na zborovanju so govorile žene iz najrazličnejših držav. Dokazale so, da ni v zgodovini sila nikdar dosegla trajnih uspehov in da prime za orožje le slabici, ki nima poguma in moči, da bi se v prepričanjem in duhovnim orožjem zavzemal za svojo stvar. Propad naše kulture in našega obstoja se bo preprečil le, če se bodo narodi uprli izkoriščevanju kapitalizma in težke industrije ter bodo tudi uvideli, da je zgrešeno naziranje, ki priznava zlato kot edino vrednostno merilo.

Mednarodna ženska zveza za mir in svobodo deluje za medsebojno spoznavanje

narodov tudi s tem, da posreduje izmenjavo učeče se mladine. Ko pride mladi svet v dotiko s tujo deželo, se seznanja z življenjem in kulturnimi vrednotami drugih narodov, pa se mu vzbudi in utrdi spoštovanje do njih. Posebno živahna je izmenjava med Nemčijo in Francijo, Angleško in Kanado. Nemška sekcija Mirovne ženske zveze je priredila letos poletno mirovno šolo ob poljski meji v Löwenbergu. Izbrala si je kraj pač zato, ker smatrajo to obmejno ozemlje Nemci kot sporno. Udeleženke so obravnavale težkoče poljsko-nemškega sporazuma in so prišle do zaključka, da bi se z obojestransko uvidevnostjo vendar dale premostiti. Pri tej priliki se je ustanovila kulturna komisija iz poljskih in nemških članic, ki naj posreduje kulturno spoznavanje na obeh straneh meje. Razpisala je 3 nagrade za najboljše članke o načinu nemško-poljskega sporazuma; udeležo se ga lahko gojenci višjih srednjih sol.

Svetovna mirovna zveza mater in vzgojiteljic. Nemški državni zbor je sprejel predlog, naj se za dobo enega leta ustavi zgradba oklopnih vojnih ladij, prihranjeni denar pa naj se uporabi za dečjo prehrano. Ta predlog je navdušil tudi francoko sekcijo Svetovne mirovne zveze mater in vzgojiteljic. Izročile so vladi spomenico, v kateri zahtevajo, naj se postavi v proračun za l. 1932. razorožitveno leto, Briand in njegovi ministrski tovariši, parlamentarci in novinarska uredništva prejemajo tisoče dopisnic, ki se z odobravanjem sklicujejo na zahtevo omenjene ženske organizacije.

Vzgoja.

Miklavževa, božična in godovna darila naj ne bodo razkošna in premnogovrstna. Silno nespametne so tiste matere, ki dajo ob taki priliki otroku kopico igračk; dete jih nekaj časa ogleduje, pa kaj kmalu jih začne razbijati in po par dneh se ne bo več zmenilo zanje. Rajne mu kupi manj; če živiš v lažjih razmerah, ga razveseli s kako igračko tudi druge dni. V deževnih in sneženih zimskih dneh se dete dolgočasi v sobi; včasih imaš ti kako posebno delo in bi rada imela mir; morda je dete bolno, pa neče ostati v postelji; vse polno je takih dni, ko ustrežeš in storiš dobro sebi in otroku, če ga iznenadiš z novo igračko.

Daj otroku žepni robec, da ne bo nosil sveče ali se brisal v rokav in predpasnik. Če si ne moreš privoščiti kupljenih robocev, jih napravi sama iz sifona, kotonine ali tudi iz rabljenega perila. Saj je dobra vsaka krpa, le da je čista in določena samo za to uporabo.

„Le čakaj, očetu povem, boš videl kaj bo!“ Z jermenom te bo pretepel in šel boš spat brez vešerje.“ Tako in podobno govore matere otrokom, namesto da bi jih kaznovale same, če so to zaslužili. Kaj sledi iz tega? Ako mater mine leza in ne pove očetu, kakor je pretlila, ne bo drugič otrok jemal

njenih groženj za resne in ji ne bo verjel več. Če pa mati očetu pove in če oče otroka kaznuje za dejanja, ki jih ni videl, ga bo morda kaznoval preveč ali tudi premalo. Iz materinih groženj, da ga bo kaznoval oče, bo otrok spoznal, da mu mati ne more nič. Čim dalje bolj ji bo nepokoren, mati pa bo čim dalje bolj izgubljala oblast nad njim. Ako otrok zasluži kazen, ga kaznuj sama in z vso resnostjo.

„Šiba novo mašo poje“. Če ne pomaga lepa, blagohotna beseda, če ne pomagajo strogi opomini, je treba včasih seči tudi po šibi — prvi marsikatera mati. Pravilno, matere in otroka dostojno bi bilo, da bi šibe sploh ne poznali. Ako res ni mogoče shajati brez palice, jo je treba rabiti le v skrajni sili, drugače se je otrok navadi kakor osel palice in ne mara nič. Ako krotijo roditelji otroka vedno s šibo, ne bo nikoli ubogal, dokler ne bo tepen. Otroka ne sme mati (ali oče) nikdar kaznovati po svojem slabem razpoloženju, n. pr.: danes zakrivi dete nekaj malega, mati je že od prej sitna in slabo razpoložena, pa ga kaznuje, morda tudi pretepe. Jutri bo storilo nekaj hujšega, toda mati bo dobre volje, pa ga ne bo kaznovala. Večkrat matere prete otroku s kaznijo, če bo storil to ali to. Otrok se res pregreši, a mati ne izpolni svoje grožnje. Kmalu si zapomni, kako je z materino doslednostjo, pa bo drugič še tako delal. **Ali je prav, da otroka za kazen prikrajšamo na jedi?** Brez obeda ali večerje ne sme biti nikoli. Pač pa naj ne dobi priboljškov, n. pr. za dojučnik mu dajesh kruh in jabolko; če ga hočeš kaznovati, mu ne daj jabolka i. sl. Zelo izdatno sredstvo, ki nadomesti tudi šibo, je prikrajšanje na kakem posebnem užitku: Otrok se prav veseli, da pojde kam s teboj; ker se je prepričal, mora ostati doma. Ako mu zaprešiš, ne smeš nikdar odnehati, pa naj te otrok še tako prosí in naj tebe še tako srce boli. Zato pa zagrozi s kaznijo le v posebno hudih primerih, drugače skušaj opraviti z lepo besedo.

Ne pihaj otrokove jedi! Če je jed prevroča, jo mešaj ali pa postavi v mrzlo vodo, da se ohladi. Nikdar pa ne smeš pihati v žlico. Sama ne veš, da si bolna, pa prenašaš bolezenske kali s svojo sapo otroku v jed in potem v usta. Ne pokušaj jedi s tisto žličko, ki bo otrok jedel z njo, ampak z drugo. Neverjetno je, da se še danes dobe matere, ki vzamejo najprej jed v svoja usta, jo prežvečijo in pomešajo s svojo slino, potem pa otroku v usta! Zato so kmečki otroci bledi kljub zdravemu zraku in dobremu mleku. S takim postopanjem pri hrani odrasli sami zastrupljajo otroke!

Nasveti za dojenčka.

1. Pestuj vedno z obema rokama: na eno naj dete nasloni glavico, z drugo ga drži pod križkom.
2. Obleka se mu ne sme tesno prilagati, da lahko svobodno diha.

3. Čim se pomoči, ga takoj previj. Otrokovo kožico ceni višje kakor pleničke, ker se vname, pordi in silno peče. Dete joka in tudi tebi uničuje moči.
4. Nikdar ne nosi pri sebi igel in zaponk, da ponevedoma ne zbedeš otroka.
5. Dete naj spi v lastni postelji, nikoli ne pri tebi, kaj šele pri kom drugem.
6. Ne navajaj otroka na gobico (cucelj). Ne dajaj mu igrač, dokler se ne zaveda. Dete, ki igranja še ne razume, nese vsako stvar v usta.
7. Igrače z nestanovitno barvo in take, ki se ne dajo prati, ne spadajo v dojenčkovo ročico.
8. Ne poljubuj otroka, ne pritiskaj ga k sebi; sama ne veš, kdaj ga lahko okužiš. Tuji ljudje se tvojega otroka sploh ne smejo dotakniti.
9. Navadi otroka na dolgo spanje. Nikdar ga ne budi, čeprav misliš, da je gladen. „Spanec je boljši kakor žganec“.
10. Pred prvim porodom si nabavi katerokoli strokovno knjigo o negi dojenčka. Ne zanašaj se samo na nasvete slabo izkušenih prababic, nego poslušaj zdravnika.
11. Dečje zgglavje naj ne bo obrnjeno proti oknu.
12. Ne draži otroka s šegetanjem, s hitrim menjavanjem luči ali s kričanjem na uho. Vse to je jako nevarno za nežne otrokove organe.
13. Ne dihaj v otroka, ne prbližuj se mu k ustom.

Zapovedi za matere.

1. Kadar sodiš, misli na lastno mladost.
2. Ako si desetkrat spregledala otrokov pogrešek, ne kaznuj ga pri enajstem — ker si nervozna.
3. Zahtevaj od otroka toliko takta in zmišlja za družabnost, kolikor ga imaš sama. Tedaj čim več mogoče!
4. Ne pitaj otrokovih zvedavosti in vedoželjnosti s praznimi frazami!
5. Pusti, da te otrok pouči. Ako je otrok izsledil kako resnico, pogovori se z njim o tem z njegovega stališča — otrok se bo s tem dvignil sam pred seboj.
6. Ne vzgajaj otroka s tem, da mu neprestano postavljaš druge otroke za vzor.
7. Bodi nežna, a ne tako, da vzbudiš nečimernost.
8. Prizanašaj otrokovi sramežljivosti, tudi duševni, in izogiblji se vseh izrazov, ki ponižujejo.

Učite otroke delati! Dolgo je bilo domače delo zaničevano. Naše hčerke, ki so študirale, so vihale nos, če jim je mati rekla, naj primejo za to ali za ono delo in pomagajo njej. Marsikatera mati je čutila tako spoštovanje do hčerkine učenosti, da se ji ni niti upala reči za kako delo. Danes imamo čisto drugo mnenje o domačem delu,

danes je gospodinjsko delo častno. Saj se ga uče po šolah in v naprednejših državah zahtevajo žene, naj se gospodinjstvo uvrsti v učni načrt srednjih in visokih šol.

Deklice se morajo priučiti slehernemu delu, da bodo znale poleg poklicnih dolžnosti izpolnjevati tudi domače. Mati pa mora biti dobra učiteljica in mora vcepiti hčerki ljubezen do dela, da ne bo delala iz dolžnosti nego z veseljem. Sport, potovanja na prostem so gotovo prepotrebna učeči se mladini, gotovo bolj kot ročna dela, ki jih industrija že tako izpopolnjuje. Kaj pomagajo najlepše blazine in prtički, če telo zaostaja v razvoju. Smoter dela je koristnost. Ali pa imamo danes mnogo deklic med 12. in 14. letom, ki bi znale lepo krpati, razdirati, likati, gumbe šivati, sploh svojo obleko v redu imeti in si same popravljati, kar je po njih krivdi raztrganega!

Učite hčerke delati in jim bodite same vzor. Ne tožite vedno, koliko dela imate. Razporedite si čas tako, da vam bo vedno ostala urica časa za počitek in razvedrilo. Ne pustite, da otroci — deklice in tudi dečki! — postopajo po hiši. Dokler so še majhni, naj se le igrajo, ali v vsaki starosti lahko otrok še izvršuje kako njemu primerno delo. Ko pa odrastejo, naj ne bodo več igračasti, nego naj si kratijo čas s stvarmi, ki so kjerkoli v hiši potrebne. Nekatere matere ne pustite, da bi jim hčerke pomagale pri kuhi, češ, da so nerodne, da jim napravijo več škode, kakor pa je delo vredno. Taka mati je slaba vzgojiteljica, ki ne misli na hčerkino bodočnost. Tudi se ne poglubi v dušo mladega

Kuhinja.

Apetit naše šolske mladine je kaj raznolik, kar je odvisno seveda od različnih okoliščin, predvsem od telesnega ustroja, klime, prehrane, prav mnogo pa od vzgoje, kajti že od rane mladosti moramo naše otroke vzgajati v pravilne jedce. Ne samo pravilna prehrana glede množine in kakovosti, marveč tudi pravilno zaužita hrana je predpogoj otrokovega zdravja, njegovo zdravje pa predpogoj telesnega in duševnega razvoja.

Predvsem mora imeti otrok pri jedi čas in mir. Ne dovolj, da vstaja tako pozno, da mora pogoltniti kar mimogrede prevroči zajutrek. Tistih pet ali deset minut, ki jih položijo predolgo v postelji, mu ne bode prav nič koristilo, pač pa mu bo hlavno zaužiti zajutrek škodoval in otrok bo postal nervozen. Iz tega razloga ne dovolj, da otrok, komaj da priteče iz šole, sede k mizi, kjer člani rodbine morda že zajemajo juho. Uredi, če je le količkaj mogoče, čas obeda tako, da si bodo tvoji šolarji lahko še umili roke in obraz, počesali si lase in preoblekli suknjič ali odložili šolsko uniformo (naše srednješolke morajo namreč nositi vse enake črne halje čez obleke). Ta kratek

človeka, ki potrebuje mnogo vaje, predno doseže spretnost v kretnjah in delu.

Marsikatega gospodinja sama ve, kako ji je bilo nerodno, ko je prišla kot mlada žena na možev dom, pa ni bila od doma vajena samostojnega dela. Vedno je bila v zadregi, če je prišla k tašči, pa ji je bilo prvo življenje celo muka. V gospodinjstvu izurjena nevesta si pa zna takoj urediti dom; če pride v že urejeno gospodinjstvo, se hitro vzivi vanje, razume stari, če uvedeni red, pa vendar pokaže s kako malenkostno novostjo v hiši takoj svoj osebni okus in dokaz spretnega gospodinjske zmožnosti.

Kaj ni prav? Ni prav, da se dandanes čisto brez potrebe zanašajo ljudje samo na javno dobrotelost, na usmiljenje in sočutje. Tako smo se tega že navadili, da nimamo več zmisla za lastno odgovornost in ponos.

Kolek za otrokovo izpričevalo stane 5 Din. Za dojučnik mu dajemo slaščice, vodimo ga v kino, v gostilno ga femliemo, za Miklavža ga razkošno obdarimo — ne sramujemo se pri tem, da plača občina za nas 5 Din.

Kolikim staršem je otrok v ponos. Vse bi mu dali — le šolskih knjig mu ne morejo kupiti in šolnine ne morejo plačati. Morda je otrok edinec, morda si roditelja privoščita marsikaj — toda: naj da nekaj tudi država in občina... Vse to ni prav, ni častno, ni pošteno. Pustimo podporo onim, ki so jo res bolj potrebni. Izdatke za šolo smatramo za tako nujne kakor za vsakdanji kruh in obleko. Saj gre vse za otrokovo bodočnost.

odmor zadostuje, da se otroku umirijo živci, da se pojačati obtok krvi. S šolsko haljo odloži marsikateri otrok vsaj za čas obeda šolske skrbi. Zato med obedom ne izprašuj otrok o šolskih uspehih in neuspehih. Navadi jih, da se bodo neuspehov izpovedali že pred obedom in si olajšali vest. Pametna očetova, dobra materina beseda bo ustvarila otroku duševno ravnovesje, ki je potrebno, da bo kosilo teknilo. Pogovor med obedom naj bo prijeten, vesel, a miren. Ni samo neolikano, temveč tudi nezdravo, če govoriš s polnimi usti. In kakor že tolikokrat, ponavljamo zopet, da predpisi bon tona niso zgolj kaprice, ampak imajo prav pogostoma higiensko bazo. Če govoriš, medtem, ko žvečiš, površno grizeš, goltiš prevelike kose, zajemaš preveč zraka. Zato tudi predpis bon tona: Žveči z zaprtimi usti! Pravilno držanje vilic (s hrbtom navzgor!) onemogoča otroku, da bi nosil v usta prevelike založaje, ki jih ne more temeljito prežvečiti in premešati s slino. Iz istih razlogov nikakor in pod nobenim pogojem ne dovolj, da bi se otroci med jedjo bavili z drugimi stvarmi, n. pr. da bi brali, ponavljali lekcije, pisali naloge ali da bi se

igrali, kajti prebavljanje je za organizem delo, pritisk krvi je jačji, in zato je treba, da se duševno delo omeji. Nervozni, slabokrvni otroci naj po obedu za kratko dobo ležejo.

Jedilni list za otroke naj bo kolikor mogoče pester. Ne zahtevaj, da bi otrok s tekom večerjal vsak dan isto večerjo. Otroci, ki hodijo v šolo, lahko jedo vse, če nimajo predpisane posebne diete. Njih organizem potrebuje vse snovi, ki jih potrebujejo odrasli. Čim bolj boš izpreminjala jedilni list, bolj boš organizmu dovajala vsakovrstne soli in vitamine. Ne huduj se nad otrokom, češ, da je izbirčen. Dobro vzgojen otrok ni izbirčen, ampak njegov organizem se povsem pravilno upre enolični prehrani, ki mu ne zadošča. Skrbna mati mora stalno nadzirati tek svojih otrok, in temu teku primerno sestavljati jedilni list. Pravilno mora menjavati mlečno kuhlo z zelenjajo, testeninami in jajca, skromno mora uporabljati meso, samo sadja sme dovoliti v izobilju. Pažnjo je treba polagati tudi na letni čas, kuhati v vročini lahke in hladne, v zimski bolj izdatne in mastne jedi, dodajati več olja na solato, in kruh obilnejše mazati s maslom. Najbolj sigurno in najbolj poceni bo sestavila skrbna mati jedilni list za svojo deco, če bo kuhala to, kar ji o vsakem letnem času nudi narava. Spomladi jajca, mlado zelenjad, krešo, špinačo, motovilec, kiselico, regrat, poleti mnogo sadja, vse vrste zelenjadi, lahko meso (piščeta, jagnjetino), vedno pa mnogo mleka. Posebno tam, kjer smo navadili otroke na mleko kot pijačo, moramo paziti, da se jim ne upre. Zato ga moramo podajati na najbolj različne načine, zalivati z njim zelenjadi (špinačo, kolerabe, ohrovt, korenje itd.). V mleko ukuhamo lahko riž, zдроб, ovseno in proseno kašo, rezance, kakao, čokolado, ovomaltine ali damo poleg katerekoli žgance. Okus mlečnim jedem izpremenimo tako, da dodamo enkrat vanilijo, potem nastrgamo pomarančno ali limonovo skorjico, ali pa sesekljane rozine, arančine, ukuhane češnje ali drugi kompot, ali pa potresemo jed z nastrgano čokolado, cimetom ali medeninščukljem, ki se prav posebno poda mlečni kaši. Primesamo jim lahko tudi sok od različnih kompotov, ali pa damo kuhano sadje ali sadni sok poleg mlečne jedi na mizo. Zelo radi imajo otroci, če nakopičimo na mlečno jed špansko peno, ki jo lahko zmešamo z nastrgano ali raztopljeno (nad soparo ali v posodi z vročo vodo) čokolado

ali pa potresemo s sesekljanimi orehi, lešniki ali mandlji in postavimo še za 10—15 minut v odprto pečico, da se naredi malo skorjice po vrhu. Špansko peno napravimo najlepše na ta način: Stepi beljake v prav trd sneg. Medtem deni na vsak beljak 5 dkg sladkorja in 1 žlico vode v kozo, postavi na mil ogenj, da se raztopi, potem pa naglo povri, da se potegne krepka nit. Tedaj zlij vreli sladkor in trdi sneg, stepaj naglo in močno, dokler se zmes ne ohladi. Tedaj mora biti tako gosta, da stoji, če si vse prav naredila. Tako špansko peno lahko nakopičiš na vsakovrstno kuhano sadje, ki si ga razvrstila po ognjavarni skledi, namazani s maslom ali ličnem pekaču. V tem slučaju odtehtaj sladkor že preje, skuhaj z njim sadje, poberi ga iz sladkorja, slednjega pa pokuhaj, da se potegne nit in z njim stepi trdi sneg. Tudi to jed nekoliko popeci. Je cenena, redlina in gre mladini v slast.

Kapitel zase so male južinice, ki jih dajemo otrokom v šolo. Sadje, presno maslo in marmelada, pa tudi skuta (domač sir) s smetano, soljo in kumno so najbolj prikladni za te prigrizke, prav nič pa gnjat, klobase in slično. Slabokrvnim otrokom priporočajo tudi sardine z obilnim oljem.

In sirova prehrana? Moj Bog, saj imajo predvsem sadje. Spomladi naj grizejo redkvice, mlado repico, vse salate in nič jim ne branimo, če sežejo kdaj pozimi v skledo in pokusijo surovo kislno zelje ali repo. Zelo zdravo je vse to v majhnih količinah. In paradiznikov jim dajte, pa če hočejo kumar in dinj in sladkih lubenic. Nikar pa ne silite otrok s sirovo prehrano, ki jim ne gre v slast. Organizem se jih brani, in menda že ve zakaj.

Nikar pa ne pozabimo, da je skoro vsak otrok rojen estet. Le pogledjte ga, kako neobjeljenček že sega po vsem svetlem, živem, pisanem, lovi metulje, trga rože, sega po zvezdah in gleda v sonce. Ne pozabimo, da tudi otroku nič tekne, če sta krožnik in skodela cela, bolj oškrbljenega, žlica blesteča, prtiček snažen. Nekoč...

Povedati sem vam mislila povest. Pa sem že itak preveč napisala. Samo še to. Ne glejte, koliko je vaš otrok, ampak kaj je. Raiše manj, a tisto redilno, tečno, okusno. Mnogojedce si sami vzgojimo, če jim dajemo hrano, ki ne vsebuje zadosti hranilnih snovi, in ker organizem ni zadovoljen, zahteva še in še. Otrok se redi, a zdravje peša. Ne debel, ampak krepak in miščast otrok je materi v ponos.

A. N.

Knjiga.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani je izdala in založila drobno knjižico, ki obsega dve mladinski igrici *Manice Komarove*: „Sestrin varuh“ in „Carobna košara“. Manica je znana prijateljica naše dece. To vedo starši, pa tudi tisti, ki imajo opraviti z

mladinskimi odri. Zato dobiva Manica nebroj pisem: učitelji, Sokoli, kolašice in dr. jo prosijo, naj napiše za njih oder primerno mladinsko igrico. Na tako pobudo sta nastala tudi omenjena dva igrokaza.

„Sestrin varuh“ je prizor, ki sta ga sleherni brat ali sestra že često doživela na lastni koži in pri tem izkusila tisto bridkost, ki je neizbežno usojena najstarejšemu otroku: ko je dan najbolj solnčen in se drugi otroci najsvoobodneje igrajo okoli hiše, mora on, najstarejši med brati, varovati mlajšega v zibki. Marsikomu je to skoro najtemnejši spomin iz vseh detinskih doživetij. Manica Komanova je — najbrž tudi po lastni izkušnji — lepo doumela to tragiko malega fantička. Skoda, da je pogrešila v igrokazu umetniško stran: ko bi bila vzela za osnovo tragikomiko mesto moralne tendence o ubogljivosti, bi imela igra še prislejše učinek. Skoda tudi, da se ji ni otroški slog tako posrečil, kakor se ji obnese ljudska govornica v igrah in črticah za odrasle.

Ko bi se bila pisateljica še malo pomudila pri rokopisu, bi bila gotovo naredila še nekatere potrebne vevice in popravila grde germanizme; imam nalogo za napraviti, to se izplača, izgleda. Cutilla bi bila, da kmečki otrok ne gre „k Pavlu na o b i s k“ nego v v a s i n še kaj podobnega. „Carobno košaro“ je napisala Manica „po zdravstvenih navodilih dr. Misa“. Naročene, tendenčne stvari je težko pisati. Vendar moram priznati, da se je Manici še dovolj posrečilo. Kitiče z napevi po narodnih pesmih bodo živahnost povzdignile. Dočim je

„Sestrin varuh“ scenično lahko vprizorljiv, bo dosegla „Carobna košara“ dramatični in s tem tudi tendenčni učinek le z zelo spretno režijo in dobrimi malimi igralci.

P. H.

KNJIGA.

Otrok v predšolski dobi. Spial dr. B. D r a g a š. Založila Družba sv. Mohorja. Ta mesec izide prekoristna knjižica, kakršne smo si matere že dolgo želele. Pisatelj pravi v uvodu, da „je bilo doslej osredotočeno vse zanimanje oskrbe bolj na dojenčka in nam manjka knjig, ki bi obravnavale oskrbo malega otroka... Oskrba in higijena predšolskega otroka je potrebna zato, da materam in nam zdravnikom nagradi ves trud, ki smo ga imeli, da ohranimo dojenčka zdravega. Druga misel-vodnica je bila, da dobimo v šolo zdrave in duševno posobne novice.“ Knjiga obravnava higijeno, vzgojo in prehrano deteta od prvega do sedmega leta, dobo, o kateri nam niso doslej zdravniki skoro še nič pisali. Tudi matere so se zanimale le za nego dojenčka, čeprav imajo še večjo skrb z otrokom, ki je shodil, se vedno vrti okoli njih in je bolj kot dojenček izpostavljen telesnim in duševnim nevarnostim. Knjižica je opremljena z ljubkimi domačimi slikami. Prav toplo jo priporočam materam in očetom.

P. H.

Umetnost.

Koncert „Mladinskega pevskega zbora Trbovlje-Vode“. Slučaj je hotel, da pišem ravno v številki, posvečeni otroku, o doživetju lepote, ki so nam ga dali otroci. Šrebrnočisti dečji glasovi, bogat, topel in nežen material v izbranih, otrokovi sposobnosti in otrokovi duši primernih pesmicah — kako bi se ob tem sozvočju ne oglašil v nas optimizem življenja, po katerem je človeku dano, da išče lepote in da jo hvaležno prejema. Da pozablja vse, tudi teže dni in žalost srca.

Odkrito povem, da sem ob tem mladinskem koncertu prvič jasno spoznala, kaj je mladinska pesem, mladinska kompozicija. Izvajanje je bilo tako precizno in sigurno, da bi zadovoljilo pač tudi strogega glasbenega kritika. Name, ki nisem kritik, ki nisem niti to, kar se imenuje „muzikalen človek“, je delovala poleg same čistote in miline glasov predvsem prisrčna, iskrena in živa, življenjsko resnična interpretacija pesmi! Našemu Adamiču, ki je bil — kot smo čutili pač vsi — na tem koncertu mladine po pravici najmočnejše zastopan, je bilo gotovo v zadoščenje in zadovoljstvo, ko je čul, kako prejema otrok njegove darove, kako jih razume.

Poleg estetskega je bil zame ta koncert mladine svojevrstno pedagoško doživetje. V času, ko toliko govorimo o učitelju v z g o-

jitelju, ko ob vsaki priliki povdramo vzgojno misljo šole, v času, ko nam križev pot povojne generacije kriči po vzgoji človeka, vemo, kaj pomenja vzgoja k lepoti, k umetnosti, k pesmi, ki govori slehernemu srcu njegovo besedo. Vemo, kaj je žarek svetlobe za kraje, „kjer je črni dim, črna fabrika pod njim.“

Vam, trboveljska deca, in vašemu učitelju hvala iz srca! Tako iz vsega srca, kot jo dajem vsakemu glasniku lepote. Tako iskrena in topla, kot je pesemka vaših grl in vaših dušic. Morda vas je za pot in za misel, da gojite mladinsko pesem, da jo prinesete k nam, nagradil obisk in sprejem, morda razkošno veselje in priznavanje na koncertu, morda žarek, ki je zagorel v očeh vaših bratcev in sestric, rožice, ki so vam jih dali — — —. Zaj vam rečem le: hvala!

„Mi smo pa od tam doma, kjer se sonce ne smehlja“

tako ste se nam predstavili. Naša srca pa so zaslutila že ob prvih glasovih:

Vi ste pa iz tistih dni,
ko se sonce zasmeji,
ko se pesmice zbudijo,
ko se slavčki oglašijo...

Anica Černejeva.

VSEBINA 12. ŠTEVILKE:

DELETU. — Pesem. — (Anica Černejeva)	345
TEBI, DELE. — (Uredništvo)	346
NJEN BOŽIČ. — (Gustav Strniša)	347
PISMA S POTA. — (Anka Nikoličeva)	350
LEVSTIK IN OTROCI. — (Marija Boršnikova)	351
PRAVICA OTROKA. — (Angela Vodetova)	356
O DOLŽNOSTIH DRUŽINE IN DOMA DO LASTNIH OTROK. — (Dr. Stanko Ogala)	358
NARAVNA ALI UMETNA HRANA. — (Dr. B. Dragaš)	359
KAJ MORA VSAKA MATI VEDETI O ANGLESKI BOLEZNI OTROKA. — (Dr. A. Konwalinka - Tavčarjeva)	366
O PUBERTETI ALI SPOLNEM DOZOREVANJU. — (Dr. Fran Ciber)	369
O RAZVOJNI DOBI OTROKA. — (Dr. E. Jenko - Groyerjeva)	371
POULIČNI OTROK. — (Marijana Kokalj-Zeljeznova)	374
MATI IN OTROK. — (Marijana Kokalj-Zeljeznova)	376
BESEDA MATERI. — (Manica Komanova)	377
SKRB ZA OTROKE IZSELJENCEV. — (Uredništvo)	378
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Vzgoja. — Kuhinja. — Knjiga. — Umetnost.	380
SLIKE: E. Justin: slika na platnicah. — Fr. Gorše: Materinstvo. — Naši kraljeviči.	
MODA. — KROJNA POLA. — ROČNA DELA.	

„ŽENSKI SVET“

Izkhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročilna Din 64—, polletna Din 32—, četrtletna Din 16—. Za Italijo Lir 20— (v razprodaji po 2 Liri zvezaki), za U. S. A. Dol. 2—, za Argentino Pes. 6—, za Avstrijo Sch. 10—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/III.

Izdaja Konsorcij „Ženski Svet“ v Ljubljani. - Za konsorcij in uredništvo odgovorna Marica Bartolova.

Tiskati J. Blasznika nasl., Univerzitetna tiskarna d. d., v Ljubljani.

Odgovoren Janez Vehar.

Originalne

PLATNICE

za „Ženski svet“ za vse letnike
ima v zalogi

KNJIGOVEZNICA J. DEŽMAN

Ljubljana, Wolfova ul. 8

cena platnicam z vezavo Din 18— (brez poštnine)

mapa za priloge " " " 10— " "

mapa za priloge " " " 5— " "

Izvršuje vsa knjigoveška dela, vezavo vseh knjig
in revij po lastni vezavi in v originalno platnico.

Delo solidno in cene nizke.

Spavaj mirno — poleg
tebe je najboljši
prijatelj otrok

DEČJE MILO
MERIMA